

Onderzoeksrapport
Schreuder College, Locatie Villeneuvestraat
Leer- en Werkklimaat

November 2014

S. de Valk, MSc
J. J. Roest, MSc
Dr. G. H. P. van der Helm
Prof. dr. G. J. J. M. Stams

Deze rapportage werd mede mogelijk gemaakt door Horizon Jeugdzorg en Onderwijs, SIA-Raak subsidie: "Ik ga toch weer naar school" en het Gereformeerd Burger Weeshuis

Sophie de Valk (MSc) is onderzoeker binnen het lectoraat Residentiële jeugdzorg (onderdeel van Expertisecentrum Jeugd) van Hogeschool Leiden.

Jesse Roest (MSc) is onderzoeker binnen het lectoraat Residentiële jeugdzorg (onderdeel van Expertisecentrum Jeugd) van Hogeschool Leiden.

Dr. Peer van der Helm is lector Residentiële jeugdzorg (onderdeel van Expertisecentrum Jeugd) van Hogeschool Leiden en docent / onderzoeker aan de Universiteit van Amsterdam.

Prof. Dr. Geert Jan Stams is hoogleraar Forensische Orthopedagogiek aan de Universiteit van Amsterdam.

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
Inleiding	6
1. Het leerklimaat in het speciaal onderwijs.....	6
2. Het werkklimaat	8
Onderzoeksmethode	11
1. Procedure	11
2. Beschrijving van de steekproef	11
3. Beschrijving van de vragenlijsten: het meten van het leerklimaat	11
4. Beschrijving van de vragenlijsten: het meten van het werkklimaat	12
5. Analyseplan	12
Resultaten: analyse van de leerklimaatvragenlijsten	14
1. Totale steekproef	14
2. Per klas	14
Resultaten: analyse van de werkklimaat vragenlijsten	21
1. Het werkklimaat	21
2. Het leerklimaat volgens medewerkers	21
Discussie	22
1. Bespreking van de resultaten	22
2. Beperkingen	24
3. Aanbevelingen	24
Referenties	25
Bijlage 1 - Tabellen Leerklimaat	27
Bijlage 2 – Tabellen Werkklimaat	55

Samenvatting

In november 2014 is op het Schreuder College onderzoek gedaan naar het leer- en werkklimaat in opdracht van Horizon Jeugdzorg en Onderwijs. Deze meting is een vervolg op de meting die in april/mei 2014 heeft plaatsgevonden. Ook in deze meting is specifiek aandacht voor de veiligheidsbeleving van zowel leerlingen als medewerkers. Er hebben 95 leerlingen en 24 medewerkers meegewerkt aan het onderzoek.

Uit de resultaten blijkt dat de leerlingen van het Schreuder College vergeleken met de referentiegroep over het algemeen iets meer tevreden zijn over het leerklimaat. De leerlingen van het Schreuder College ervaren vergeleken met de referentiegroep iets meer ondersteuning van de docent en meer groei. Op de andere drie schalen (Disruptief gedrag, Positieve groepsdynamiek en Leeratmosfeer) wordt gemiddeld gescoord vergeleken met de referentiegroep. Op de veiligheidsschalen wordt een groot verschil gezien tussen de schalen Eigen fysieke veiligheid en Veilige atmosfeer enerzijds en Ander fysieke veiligheid anderzijds. De schaal Ander fysieke veiligheid valt namelijk een stuk lager uit dan de andere twee veiligheidsschalen. Dit laat zien dat de leerlingen hun eigen veiligheid in hogere mate ervaren dan de veiligheid van andere leerlingen. Dit zou kunnen komen doordat leerlingen niet willen toegeven dat ze zich wel eens onveilig voelen, of doordat ze bepaald gedrag van anderen niet als bedreigend interpreteren. Het is een mogelijkheid dat leerlingen zich zeker genoeg voelen waardoor ze niet snel bang zijn, of dat ze in een bepaalde mate gewend zijn geraakt aan bedreigend gedrag van anderen waardoor ze het niet meer als zodanig zien. Uit de rapportcijfers die de jongeren hebben gegeven blijkt dat de jongeren het meest tevreden zijn over de ondersteuning die ze ervaren vanuit de docenten. Ook de andere elementen worden met een voldoende beoordeeld.

Een concrete vergelijking met de vorige meting is niet mogelijk doordat de antwoordschaal van een 3- naar een 5-puntsschaal is gegaan. Wel is gevonden dat er nu net zoals bij de vorige meting door de leerlingen ook nog vaak genoemd dat het niet overal in de school veilig is. Sommige leerlingen durven niet zo goed over de gangen te lopen en vooral de jongere leerlingen blijven het liefst in hun eigen deel. Ondanks dat een directe vergelijking niet mogelijk is door de wijziging van schaal, lijkt er op basis van de effectmaten, gemeten met cohen's d, sprake te zijn van een vooruitgang op de schaal Disruptief gedrag, wat laat zien dat er in de klassen zelf minder onrust en ruzie is.

Kijkend naar het leerklimaat op klasniveau blijkt dat de klassen Groen, Paars, Donkerblauw, Oker en Oranje vergeleken met de totale leerklimate score van het Schreuder College bovengemiddeld scoren. De klassen Bruin, Zwart, Blauw en Rood scoren rond het gemiddelde van het totale Schreuder College en de klassen Grijs, Lime en Wit scoren beneden gemiddeld. Voor klas Grijs komt dat vooral door een lage score op de schaal Leeratmosfeer, voor klas Lime door een lage score op Groei en voor klas Wit door lagere scores op Ondersteuning en Groei. Vergeleken met de vorige meting liggen de leerklimate scores van de verschillende klassen nu dicht bij elkaar. Tevens zijn er minder klassen waarvan de scores nu onder het gemiddelde van het Schreuder College liggen.

Ook voor de veiligheid is deze vergelijking gemaakt. Hieruit blijkt dat de klassen Groen, Donkerblauw en Lime bovengemiddeld scoren vergeleken met de totale veiligheidsscore van het Schreuder College. De klassen Oranje, Oker, Paars, Grijs en Rood scoren rond het gemiddelde en de klassen Zwart, Bruin, Wit en Blauw scoren beneden gemiddeld. Bij klas Zwart, Bruin en Wit wordt dit vooral veroorzaakt door een lagere score op de schaal Veilige atmosfeer en in klas Blauw liggen de scores van alle drie de veiligheidsschalen lager dan het schoolgemiddelde. Voor de veiligheidsscore geldt, net zoals voor de totale leerklimate score, dat er nu meer klassen zijn die rond het schoolgemiddelde scoren en minder klassen waarvan de score onder het gemiddelde ligt.

Uit de resultaten van het ervaren werkklimaat door medewerkers komt naar voren dat de medewerkers vergeleken met de referentiegroep bovengemiddeld tevreden zijn met het leiderschap vanuit de schoolleider en de gedragswetenschapper. Het team functioneren wordt vergeleken met de referentiegroep iets lager beoordeeld en de werktevredenheid, betrokkenheid en ervaren werkdruk liggen op

of rond het gemiddelde van de referentiegroep. Tot slot wordt de veiligheid als voldoende beoordeeld. De medewerkers zijn ook gevraagd om de het leerklimaat voor de leerlingen met rapportcijfers te beoordelen. Alle elementen van het leerklimaat worden met een voldoende beoordeeld waarbij het hoogste cijfer gegeven wordt aan de flexibiliteit en het laagste cijfer aan de veiligheid voor de leerlingen. Tijdens de vorige meting werd het hoogste cijfer gegeven aan de ondersteuning van docenten en ook het laagste cijfer aan de veiligheid op school. Het lastige bij het geven van rapportcijfers is dat het voor meerdere interpretaties mogelijk is. Daarom wordt het aangeraden om naar de gegeven toelichtingen te kijken in tabel 14c.

Om de stijgende lijn vast te houden is het aan te raden om met elkaar in gesprek te gaan over waar de verschillen tussen de klassen vandaan komen. De ervaring leert dat terugkoppeling van de resultaten naar docenten en leerlingen kan leiden tot een gezamenlijke discussie. Herhaaldelijke metingen, eveneens met terugkoppeling, kunnen een 'therapie-effect' hebben doordat het gewenste doel voor docenten en leerlingen duidelijk wordt. Individuele coachingstrajecten en regelmatige observatie- en feedbackmomenten kunnen docenten ondersteunen. Tevens kan een teamgesprek naar aanleiding van dit onderzoek leiden tot zelfreflectie en bewustwording en daaruit voortkomend verbeterpunten. In deze gesprekken is het raadzaam om specifiek aandacht te besteden aan het gevoel van veiligheid binnen de school. Vooral de jongere leerlingen geven aan dat er in de school veel gebeurt waardoor ze zich wel eens bang voelen en niet zo goed in andere delen van de school durven te komen. Als oorzaak wordt bijvoorbeeld genoemd dat sommige leerlingen een wapen bij zich dragen en dat er vaak wordt gevochten. Tegelijkertijd lijkt er in de klassen zelf wel minder sprake te zijn van disruptief gedrag. Daarom wordt aangeraden om vooral beter zicht te krijgen op wat er buiten de klassen allemaal gebeurt en eventueel in te zetten op meer toezicht in de gangen. Veiligheid is een basisvoorwaarde voor een positief leerklimaat.

Inleiding

In november 2014 is op het Schreuder College onderzoek gedaan naar het leer- en werkklimaat in opdracht van Horizon Jeugdzorg en Onderwijs. Deze meting is een vervolg op de meting die in april/mei 2014 heeft plaatsgevonden. Ook in deze meting is specifiek aandacht voor de veiligheidsbeleving van zowel leerlingen als medewerkers. Het onderzoek is uitgevoerd door medewerkers van Hogeschool Leiden en de Universiteit van Amsterdam. Dit onderzoeksrapport is strikt vertrouwelijk en wordt door Hogeschool Leiden overgedragen aan de directie van Horizon Jeugdzorg en Onderwijs en het management van het Schreuder College.

De belangrijkste conclusie uit de meting in april 2014 getrokken kon worden was dat de schaal *Disruptief gedrag* hoog uitviel. Dit werd veroorzaakt doordat een groot deel van de leerlingen aangaf dat er geslagen en geschopt werd, dat er gepest werd, dat er ruzie gemaakt werd en dat leerlingen elkaar uitscholden. Met betrekking tot de veiligheid werd door veel leerlingen genoemd dat er met name door de 'grote jongens' ruzie gezocht werd en dat leerlingen geslagen en bedreigd werden. Hoewel de resultaten voor de totale steekproef minder positief uitvielen, bleken er wel grote verschillen te bestaan tussen de verschillende klassen. De klassen AssPro1, 2Pro, 4Pro1, Sfeerklas en 4/5Pro scoorden bijvoorbeeld hoger dan het schoolgemiddelde. Het werkklimaat werd door de docenten over het algemeen als positief beoordeeld. De docenten waren bovengemiddeld tevreden over de manier van leidinggeven en waren zeer betrokken. Ze ervoeren echter wel een hoge werkdruk. De overige medewerkers beoordeelden het werkklimaat vergelijkbaar met de referentiegroep. Ze weken daar slechts van af op de schaal positief team functioneren, waar ze lager dan de referentiegroep scoorden. Zowel de docenten als de overige medewerkers beoordeelden de veiligheid als voldoende.

1. Het leerklimaat in het speciaal onderwijs

Onderwijs is van groot belang voor jongeren die naar het speciaal onderwijs worden verwezen, omdat zij extra aandacht en begeleiding nodig hebben. Dit kan leiden tot een startkwalificatie die de kans op succes op de arbeidsmarkt vergroot. Leerlingen binnen het speciaal onderwijs kampen veelal met concentratieproblemen, agressieproblemen en soms is er sprake van psychiatrische problematiek. Als gevolg van hun problematiek komen veel jongeren niet aan leren toe of kost het ze moeite om zich goed te gedragen in de klas en te profiteren van het aangeboden onderwijsprogramma. Dit komt mede door problemen en omstandigheden van de jongeren zelf, maar ook door de manier waarop het onderwijs en de leeromgeving wordt ingericht en ervaren. Er is bij deze kinderen, los van hun eventuele stoornis, vaak sprake van problemen in de sociale informatieverwerking die in verband worden gebracht met veel voorkomende probleemgedragingen (Van der Helm et al., 2013).

Docenten reageren daar na een aantal keer vaak op met afwijzende of coërcieve maatregelen, waarna het kind in zijn disfunctionele schema's wordt bevestigd (Patterson, DeBarayshe, & Ramsey, 1989; Sameroff, 2009). Anderson (1970; 1982) heeft decennia terug aangetoond dat het klimaat in de klas van groot belang is voor leerprestaties van jongeren. Uit haar overzicht komen twee belangrijke klimaatdimensies naar voren: de ondersteuning van de docent en de onderlinge omgang tussen de jongeren. Deze twee factoren staan echter op gespannen voet met de eigenschappen van leerlingen met gedragsproblemen.

Als gevolg van vele teleurstellingen zijn leerlingen van speciale scholen vaak niet (meer) gemotiveerd voor school en vaak bang om weer te falen, waardoor ze opstandig gedrag gaan vertonen. Disruptief gedrag in klassen met deze jongeren is aan de orde van de dag in scholen met speciale leerlingen. Niet alleen hebben de leerlingen moeite om stil te zitten; vaak genoeg wordt er getreiterd in de klas en is er sprake van agressief gedrag tegen zowel medeleerlingen als leerkrachten. Uit onderzoek van bijvoorbeeld Witvliet, Van Lier, Brendgen, Koot en Vitaro (2010) blijkt dat disruptief gedrag aanstekelijk werkt: andere jongeren worden bang en boos en docenten geven minder ondersteuning (transactionele processen, Sameroff, 2009). Op den duur kan dit er toe leiden dat docenten in de klas niet meer aan lesgeven toekomen, maar slechts bezig zijn met het handhaven van orde. Leerlingen worden vaak de klas uitgestuurd, waarna hun gedrag meestal niet verbetert. Het eindigt niet zelden met

verwijdering van school zonder diploma of certificaat. In het schooljaar 2011 – 2012 verlieten 36 duizend leerlingen zonder startkwalificatie het onderwijs (CBS, 2012).

Marc Dullaert, kinderbombudsman, stelt in het rapport 'Van leerplicht naar leerrecht' (Stam & Vreeburg - Van der Laan, 2013), dat kinderen die extra zorg nodig hebben, onderwijs op maat moeten kunnen krijgen. In dit rapport wordt onder andere geconcludeerd dat er een omslag moet worden gemaakt van leerplicht naar leerrecht. Ondanks deze terechte conclusie is er nog weinig aan het probleem veranderd. De belangrijkste reden hiervoor is waarschijnlijk dat het in Nederland niet zozeer ontbreekt aan methoden voor het geven van verschillende vormen van onderwijs, maar dat deze vaak onvoldoende aansluiten bij kwetsbare kinderen en er weinig expliciete kennis is om docenten voor de klas te leren omgaan met 'moeilijke kinderen' (Maras, Demetre, Moon, & Tolmie, 2012; Van der Helm, 2011). Het gevolg is dat deze kinderen vroeger of later worden uitgesloten in het reguliere onderwijs en naar (veel kostbaarder) speciaal onderwijs gaan. Ook daar, en in het voortgezet (speciaal) onderwijs gaat het vaak niet goed door overvraging van de leerlingen en de vele faalervaringen; ze hebben hun motivatie voor en vertrouwen in het schoolsysteem verloren.

Om deze uitsluitende processen te doorbreken is veel onderzoek gedaan naar leerlingen/kinderen (voor een overzicht zie Maras et al., 2012), maar naar disfunctionele schema's bij docenten, die kunnen bijdragen aan uitsluiting in het onderwijs, is nog geen onderzoek voorhanden. Ondanks het ontbreken van onderzoek is het door eerder onderzoek naar het 'Pygmalion effect' aannemelijk dat disfunctionele schema's bij docenten kunnen bijdragen aan uitsluiting in het onderwijs (Rosenthal & Jacobson, 1992). Fundamentele- en toegepaste kennis op het gebied van deze mechanismen bij de docent kan een bijdrage leveren aan het terugdringen van uitsluiting in het onderwijs.

Hogeschool Leiden, Hogeschool Windesheim en de Universiteit van Amsterdam doen gezamenlijk onderzoek naar het leerklimaat in de klas en de relatie met sociale probleemsituaties. Als resultaat van het samenwerkingsverband tussen deze drie onderwijsinstellingen en acht scholen voor het VSO is er afgelopen jaar een meetinstrument ontwikkeld en gevalideerd om het leerklimaat in de klassen voor onderwijs aan kinderen met gedragsproblemen te meten (Beld, Van der Helm, De Swart & Stams, in press), namelijk de School Climate Inventory. Deze is voortgekomen uit vragenlijsten die bij deze doelgroep moeilijk toepasbaar zijn omdat ze te lang of te ingewikkeld waren. Daarom is ervoor gekozen een compacte lijst te ontwikkelen en te valideren, speciaal voor deze doelgroep. Hierbij is onder meer gebruik gemaakt van enkele aangepaste items uit de School Vragenlijst (SVL; Smits & Vorst, 2008) en de Klimaatschaal (Donkers & Vermulst, 2011).

2. Het werkklimaat

Om een open leerklimaat te creëren en te waarborgen is het van belang dat docenten een balans vinden tussen flexibiliteit en controle (Clark Craig, 2004; Van der Helm et al., 2011a) en tevens tussen didactiek en pedagogiek. Flexibiliteit houdt in dat docenten responsief zijn en groeimogelijkheden creëren voor leerlingen (Van der Helm, Klapwijk, Stams & Van der Laan, 2009). Flexibiliteit is nodig om leerlingen nieuwe sociale competenties te leren en de negatieve spiraal van sociale angst, depressie en agressie te doorbreken (Miers, 2010; White, Shi, Hirschfield, Mun, Loeber, & 2009). Controle omvat veiligheid, en effectief regelgebruik en is nodig om chaos en geweld in de klas te voorkomen (Sato, Uono, Matsuura, & Toichi, 2009). Een repressieve en dominante houding van docenten tegenover jongeren komt veelal voort uit angst om de controle over de leerlingen te verliezen (Fast & Chen, 2010; Bugental, 2009). Ook de angst voor agressie is bepalend voor de werkhoudingen van docenten (Van der Helm, Boeke, Stams, & Van der Laan, 2011a). Om de balans tussen flexibiliteit en controle te behouden, is het van belang dat de heersende organisatiecultuur overeenkomt met institutionele doelen. Zo kan de professionele standaard worden behouden en kunnen de docenten ondersteund worden in effectief gedrag, waardoor er voor de leerlingen ruimte is om te leren (Van der Helm et al., 2011a).

Organisatiecultuur

Organisatiecultuur omvat de wijze waarop een groep werknemers zijn percepties, gedachten, gevoelens en zichtbaar gedrag bepaalt, deelt en overbrengt op nieuwkomers binnen de organisatie als de 'juiste' manier (Schein, 1996; Schein, 1997). De organisatiecultuur wordt deels bepaald door het psychologisch contract tussen werkgevers en werknemers waarin de wederzijdse verplichtingen van de werkgever en de werknemers zijn omschreven (Rousseau, 1995). Het psychologisch contract kan worden opgedeeld in werkgevers- en werknemersverplichtingen. Werkgeversverplichtingen kunnen worden opgedeeld in economische-, sociaal-emotionele- en ontwikkelingsverplichtingen (Bal, Jansen, Van der Velde, Lange, & Rousseau, 2010). De economische contractvervulling geeft informatie over de mate waarin werknemers vinden of de werkgever zijn verplichtingen nakomt ten aanzien van geld en goederen. Tevredenheid over het salaris valt ook onder deze factor. De sociaal-emotionele contractvervulling gaat over de mate waarin werknemers zich gesteund voelen door de organisatie. Ontwikkelingscontractvervulling gaat over de mogelijkheden die de organisatie biedt aan de medewerkers om zich te ontwikkelen in het werk (Bal et al., 2010). Bal et al. (2010) delen de werknemersverplichtingen ook op in drie factoren, namelijk in rolverplichtingen (het uitvoeren van standaardtaken), extra rolverplichtingen (het uitvoeren van taken die buiten het standaardpakket vallen, zoals overuren maken) en proactief gedrag verplichtingen (middelen om het functioneren van de organisatie en gestelde doelen te verbeteren) (Bal et al., 2010). De manier waarop werknemers het psychologisch contract met hun werkgever ervaren staat zeggend in verband met de organisatiecultuur, maar ook met het toekomstperspectief van werknemers (Bal et al., 2010). Toekomstperspectief gaat over de hoeveelheid doelen, opties en mogelijkheden die mensen denken te hebben over de toekomst (Zacher, Heusner, Schmitz, Zwierszanska, & Frese, 2010).

Leiderschapsklimaat

De wijze waarop medewerkers worden aangestuurd door hun leidinggevende is van invloed op de onderlinge samenwerking en afstemming (Bass & Bass, 2009). Er zijn verschillende vormen van leiderschap. Allereerst inspirerend leiderschap: binnen deze vorm van leiderschap geeft de teamleider op een inspirerende manier leiding en bovendien is er sprake van een innovatieve organisatiecultuur (Van der Helm et al., 2011a). Ook is het belangrijk dat de teamleiders medewerkers actief betrekken bij (toekomstige) veranderingen en het nemen van beslissingen. Op deze manier wordt de kans vergroot dat werknemers veranderingen zullen accepteren en als positief zullen ervaren (Lenselink, 2009). Deze vorm van leidinggeven gaat samen met een open leef- en leerklimaat (Van der Helm et al., 2011a). Er is hierbij sprake van een parallel proces: een inspirerende wijze van leiding geven door de teamleider en een innovatieve organisatiecultuur maken het mogelijk dat docenten op een inspirerende wijze les geven aan de leerlingen (Boeke, 2010).

De tweede vorm van leiderschap is passief leiderschap. Deze vorm van leiderschap houdt in dat de leidinggevende zich passief opstelt en weinig ondersteuning geeft aan zijn medewerkers. Dit kan

leiden tot teleurstelling over gebrek aan ondersteuning en organisatorische onttrekking ontlokken bij docenten. Ook kan deze negatieve visie overgenomen worden door de leerlingen. Tevens kan passief leiderschap leiden tot meer repressieve controle in de klas (Perelman & Clements, 2009).

De laatste vorm van leiderschap is controlerend leiderschap. Deze vorm van leiderschap is gebaseerd op controle en wordt gekenmerkt door het feit dat het behalen van doelen wordt beloond, terwijl het afwijken van het normale werkpatroon wordt gecorrigeerd (Bass, 1985). Deze vorm van leiderschap is niet voldoende om de moeilijke taak uit te voeren waarbinnen flexibiliteit en controle met elkaar gecombineerd moeten worden om een goed leefklimaat neer te zetten. Om dit te bereiken dient controlerend leiderschap gecombineerd te worden met inspirerend en actief leiderschap (Bass & Bass, 2009; Fiedler, 1964; Van der Helm et al., 2011a).

Team functioneren

Een gevoel van saamhorigheid zorgt voor een eenduidige benadering van de leerlingen, gedragsafstemming en open communicatie. Door communicatieproblemen binnen een team kunnen er onwenselijke situaties ontstaan waarbij de veiligheid van zowel leerlingen als docenten in gevaar kan komen (Boeke, 2010). Een andere bedreiging voor het team functioneren is wanneer de werkzaamheden van docenten niet op elkaar worden afgestemd of als er verschillen zijn in de manier van bejegening van leerlingen. Er bestaat de kans dat er een splitsing in het team komt, waarbij de beide groepen elkaar 'slechte' werkers vinden, met als gevolg verminderde onderlinge communicatie (Van der Helm & Stams, 2013).

Werkmotivatie

Een hoge werkmotivatie is nodig om de moeilijke jongeren op een VSO school les te geven. Motivatie is tevens belangrijk om ondanks incidenten en teleurstellingen sensitief te blijven ten opzichte van de leerlingen. Werkenmerken die bijdragen aan een intrinsieke werkmotivatie zijn feedback, autonomie, vaardighedenvariatie taakidentiteit en taaksignificantie (Hackman & Oldham, 1980). Taaksignificantie heeft te maken met de mate waarin een werknemer meent dat zijn of haar werk er toe doet en heeft dus te maken met de zingeving die de medewerker verleent aan het werk.

Het idee dat behandelen 'zin heeft', is een belangrijk uitgangspunt voor het welslagen van een behandeling (Haslam, 2004; Van der Helm et al., 2011a). Het 'niets werkt' paradigma (Cullen & Gendreau, 2001) en het ontbreken van een gedeelde sociale identiteit op het werk kunnen vernietigend zijn voor de werkmotivatie en kunnen zorgen voor het verminderen van positieve percepties van taaksignificantie, autonomie en taakidentiteit (Haslam, 2004; Van der Helm et al., 2011a). Als docenten menen dat hun inzet weinig tot geen positief effect zal hebben op de ontwikkeling van de leerling, zal dit het werk van de medewerkers mogelijk negatief beïnvloeden. Op deze manier kunnen de lage verwachtingen van de medewerker ten opzichte van de vooruitgang van de leerlingen inderdaad uitkomen, als gevolg van het minder goed functioneren van de medewerker.

Een factor die verband houdt met zingeving, is werktevredenheid. De mate waarin medewerkers tevreden zijn over hun werk en werkgever houdt verband met de intentie van medewerkers om op zoek te gaan naar een andere baan (Steenhuisen et al., 2011).

Werkdruk

Het werken als docent op een VSO school is een complexe taak, omdat er gewerkt wordt met jongeren met complexe problemen (Buljac & Van Wijngaarden, 2009). Het kan voor de medewerkers moeilijk zijn om hier adequaat mee om te gaan en soms is er ook sprake van angst voor de jongeren (Van der Helm, 2011a). De stress die een verhoogde werkdruk veroorzaakt kan ertoe leiden dat het voor medewerkers meer moeite kost om responsief te zijn naar de jongeren en de balans tussen flexibiliteit en controle te bewaken. Om deze reden kan een verhoogde mate van werkdruk een bedreiging vormen voor het leerklimaat van jongeren (Van der Helm et al., 2011a). Wisselingen in de teamsamenstelling leiden vaak tot veranderingen in de teamsamenwerking, wat kan leiden tot (tijdelijke) verhoogde beleving van de werkdruk.

Onderzoeksmethode

1. Procedure

Het onderzoek is bij de leerlingen aangekondigd door de docenten. Op het moment van het onderzoek waren er 133 actieve leerlingen op het Schreuder College en 136 in totaal (sommige leerlingen staan al ingeschreven, maar zijn nog niet gestart). De meeste klassen waren op het moment van afname niet geheel aanwezig (door stage, schorsing of andere oorzaken). In alle klassen zijn de vragenlijsten individueel afgenomen door studenten onder begeleiding van de onderzoeker van Hogeschool Leiden. Er is op verzoek van de locatie gebruik gemaakt van een kleurcode om de anonimiteit van het rapport te waarborgen. Deze code is slechts bekend bij de IB'er. Aan alle leerlingen is uitgelegd dat deelname vrijwillig en anoniem is en ze hebben de gelegenheid gehad vragen te stellen. Ook is uitgelegd waar de verzamelde gegevens voor gebruikt worden.

Het onderzoek is bij de medewerkers aangekondigd en vervolgens is digitaal de link naar de vragenlijst verstuurd. De intern begeleider van het Schreuder College heeft ervoor gezorgd dat de link verstuurd werd met in de bijlage een individuele code per medewerker om de anonimiteit te waarborgen. Deze codes worden gebruikt om eventuele dubbele medewerkers in het bestand te herkennen en om te kunnen groeperen in docenten en overige medewerkers.

2. Beschrijving van de steekproef

Jongeren

Er hebben in totaal 95 leerlingen meegewerkt aan het leerklimate onderzoek (respons = 71,42%). Hiervan zijn er 78 jongens, 15 meisjes en 2 onbekend. De gemiddelde leeftijd van de leerlingen is 14 jaar ($Min = 11$, $Max = 17$, $SD = 1.41$). Uit alle klassen hebben voldoende leerlingen meegedaan aan het onderzoek om op klasniveau uitspraken te doen over het leerklimaat.

Medewerkers

Er hebben 24 medewerkers deelgenomen aan het werkklimaatonderzoek van de 37 medewerkers in totaal (respons = 65%). De gemiddelde leeftijd van de medewerkers is 43 jaar en van de respondenten waren er 13 man en 11 vrouw.

3. Beschrijving van de vragenlijsten: het meten van het leerklimaat

De leerklimate vragenlijst – de SCI – is een klimaatlijst die is ontwikkeld voor het speciaal onderwijs in de residentiële zorg door het Expertisecentrum Jeugd van de Hogeschool Leiden in samenwerking met Hogeschool Windesheim en de Universiteit van Amsterdam. De vragenlijst is online te vinden via <http://www.hsleiden.nl/lectoraten/residentiele-jeugdzorg/>. De uiteindelijke gevalideerde vragenlijst bestaat uit vijf subschalen met een goede betrouwbaarheid. In het huidige onderzoek wordt gebruik gemaakt van een verkorte leerklimate vragenlijst, welke bestaat uit 23 items. De eerste schaal – ondersteuning van de docent – meet de perceptie van de leerlingen op de mate van ondersteuning en stimulatie van de docenten in het onderwijs. De tweede en derde schaal bestaan uit percepties van gedrag in de klas tussen leerlingen onderling: verstorend/disruptief gedrag (agressie vernielen, pesten) en dynamiek. De vierde schaal meet in hoeverre er sprake is van een leeratmosfeer in de klas waarin voldoende structuur wordt geboden. De vijfde schaal meet tot slot in hoeverre de leerlingen ervaren dat ze vooruit gaan op school en dat het nut heeft dat ze naar school gaan. De antwoorden worden op een Likert-schaal met vijf antwoordmogelijkheden aangeboden (1 = helemaal niet van toepassing, 5 = niet helemaal wel van toepassing). De scores op de schaal leeratmosfeer wordt bij het analyseren omgescoord zodat een hoge score ook daadwerkelijk een positief resultaat weergeeft. Deze items zijn namelijk negatief gesteld (bijvoorbeeld 'Er wordt vaak lawaai gemaakt in de klas'). Een hoge score op de schaal disruptief gedrag is negatief, door het negatieve karakter van deze schaal.

Aan de hand van de vijf dimensies kan een inschatting van het leerklimaat worden gemaakt, waarbij naast deze vijf schalen ook gebruik wordt gemaakt van directe rapportcijfers van de jongeren zelf. De jongeren hadden de mogelijkheid hun gegeven rapportcijfer toe te lichten.

De verkorte leerklimate vragenlijst voor de leerlingen is net zoals tijdens de vorige meting aangevuld met de veiligheidsschalen: fysieke veiligheid, veilige atmosfeer en totale veiligheid. Tevens is

aan deze vragenlijst een viertal items toegevoegd. Dit is gedaan omdat de indruk bestond dat de schaal “fysieke veiligheid” relatief laag scoorde omdat dit vroeg naar de eigen veiligheidsbeleving van de leerlingen (“Ik ben wel eens bang op school” of “Ik word wel eens bedreigd”). Leerlingen leken hier lage scores op te geven, omdat ze bijvoorbeeld niet wilden toegeven dat ze wel eens bang waren. De items uit de schaal “fysieke veiligheid” zijn om die reden herhaald aan het eind van de lijst, met daarin “ik” vervangen door “andere leerlingen” (“Andere leerlingen worden wel eens bedreigd”). Alle veiligheidsitems worden op dezelfde Likert-schaal aangeboden als de items van het leerklimate. Tot slot hebben de leerlingen ook nog de mogelijkheid om de veiligheidsbeleving een rapportcijfer te geven en deze toe te lichten.

4. Beschrijving van de vragenlijsten: het meten van het werkklimaat

De medewerkers van de school hebben de verkorte School Class Work Climate Inventory ingevuld (SCWCI). Dit meetinstrument bestaat uit 9 schalen en bevat 76 items. De items worden door de respondenten gescoord op een vijf-punt Likertschaal (1 = helemaal niet van toepassing en 5 = helemaal van toepassing). De vragenlijst is online te vinden via <http://www.hsleiden.nl/lectoraten/residentiele-jeugdzorg/>. Ongeveer de helft van de items worden omgescoord zodat een hoge score een positief resultaat weergeeft. De werkklimaat vragenlijst is aangevuld met 18 items over de veiligheidsbeleving op school en in de klas die gescoord worden op dezelfde Likertschaal. Daarnaast zijn er nog drie open vragen aan toegevoegd met betrekking tot veiligheid (“Veiligheid op school betekent voor mij...”, “Factoren die bijdragen aan gevoelens van veiligheid tijdens het werk zijn voor mij...” en “Factoren die bijdragen aan gevoelens van onveiligheid tijdens het werk zijn voor mij...”. Tot slot worden de medewerkers gevraagd de verschillende schalen van het werkklimaat met een rapportcijfer te beoordelen en deze toe te lichten. Hierin is ook de veiligheidsbeleving meegenomen.

5. Analyseplan

Voor het verwerken van de resultaten en het uitvoeren van analyses is gebruik gemaakt van het programma SPSS. De schaalscore van een respondent ontstaat door de respons van alle items die binnen de schaal vallen bij elkaar op te tellen en de som vervolgens te delen door het aantal items waar de schaal uit bestaat. Een schaalscore voor zowel het leerklimate als het werkklimaat heeft om deze reden, net als de items, een minimale score van 1 en een maximale score van 5. Een schaalscore van een respondent kan alleen worden berekend als de betreffende respondent alle items uit een schaal heeft beantwoord. Hierdoor kan het voorkomen dat het aantal respondenten waar een gemiddelde schaalscore op is gebaseerd afwijkt van het totale respondenten binnen de betreffende steekproef.

De resultaten van het leerklimate op het Schreuder College zullen worden vergeleken met de referentiegroep. De referentiegroep voor het leerklimateonderzoek bestaat uit 129 jongeren uit verschillende scholen voor VSO (niet verbonden aan gesloten jeugdzorginstellingen), verzameld in de periode maart – juni 2013. Door de uitkomsten van de analyse van de vragenlijst van het leerklimate te vergelijken met de referentiescores is het mogelijk uitspraken te doen over hoe het leerklimate binnen het Schreuder College zich verhoudt ten opzichte van andere scholen voor speciaal onderwijs. Voor de verschillende veiligheidsschalen zijn vooralsnog geen gegevens van een referentiegroep beschikbaar. Naast de vergelijking met de referentiegroep worden de resultaten van het leerklimate binnen de verschillende klassen vergeleken met de resultaten van het Schreuder College als geheel. Op verzoek van de locatie wordt hierbij gebruik gemaakt van kleurcodes per klas, zodat de anonimiteit gewaarborgd blijft.

Tijdens de vorige meting (april 2014) is gebruik gemaakt van een oudere versie van de leerklimatevragenlijst. In deze lijst werden items nog op een 3-puntsschaal gescoord, in plaats van op een 5-puntsschaal. Hierdoor is een vergelijking tussen de eerste en de tweede meting niet mogelijk. Wel zal in de conclusie nog herhaald worden hoe iedere klas ten opzichte van het schoolgemiddelde gescoord had tijdens de eerste meting. De vervolgmeting in april 2015 zal gebruik maken van dezelfde 5-puntsschaal waardoor een directe vergelijking wel mogelijk gaat zijn.

Bij het analyseren van het werkklimaat worden de docenten en de overige medewerkers los van elkaar bekeken. De resultaten van het werkklimaat worden ook afgezet tegen de referentiegroep, welke bestaat uit 146 medewerkers van verschillende scholen voor VSO verbonden aan gesloten jeugdzorginstellingen (Jeugdzorg^{Plus} en JJI's). Deze data zijn verzameld in de periode van maart 2013 tot april 2014. **Er zijn nog niet voldoende data beschikbaar binnen het onderzoek om een referentiegroep te creëren die bestaat uit docenten werkzaam in VSO scholen die niet verbonden zijn aan gesloten jeugdzorginstellingen.**

Om de uitkomsten te kunnen vergelijken wordt gebruik gemaakt van Cohen's d (Cohen, 1992). De Cohen's d is een mate (indexcijfer) voor effectgrootte, die kan worden berekend om resultaten van verschillende metingen of resultaten van verschillende steekproeven met elkaar te vergelijken. De Cohen's d kan zowel een positieve als negatieve waarde hebben. Een d van 1.30 en hoger of lager dan -1.30 duidt op een zeer groot of sterk effect. Een d tussen de .80 en 1.29 duidt op een groot of sterk effect. Bij een d tussen de .50 en .79 spreekt men van een middelgroot effect. Als de d tussen de .20 en .49 valt, wijst dit op een klein- tot middelgroot effect. Als de d tussen de -.19 en .19 valt is er sprake van geen of een verwaarloosbaar effect (Cohen, 1992).

Resultaten: analyse van de leerklimatevragenlijsten

Hieronder volgen de beschrijvingen van de resultaten. Allereerst zal ingegaan worden op de resultaten die gaan over de totale leerlingpopulatie van het Schreuder College. Vervolgens zullen de aparte klassen beschreven worden.

1. Totale steekproef

In totaal hebben 95 leerlingen van het Schreuder College de vragenlijst over het leerklimaat ingevuld. In tabel 1a (zie bijlage) zijn de gemiddelden per schaal weergegeven. Het totale leerklimaat wordt met een gemiddelde score van $M = 3.61$ beoordeeld. Dit is iets hoger dan de totale leerklimate-score van de referentiegroep ($d = .25$). De schaal *Ondersteuning van docent* ligt tevens iets hoger dan de referentiegroep ($M = 4.18$, $d = .27$) en ook de score op de schaal *Groei* is hoger ($M = 4.17$, $d = .68$). Op de schalen *Disruptief gedrag* ($M = 2.98$, $d = .09$), *Positieve groepsdynamiek* ($M = 3.85$, $d = .05$) en *Leeratmosfeer* ($M = 2.76$, $d = -.01$) wordt geen noemenswaardig verschil gevonden met de referentiegroep. De hoge score op de schaal *Groei* wordt vooral veroorzaakt doordat de leerlingen over het algemeen hoge scores hebben gegeven aan het item "School is belangrijk voor een goede toekomst" ($M = 4.83$). Tevens wordt een hoge score gezien op het item "Ik ga vooruit op school" ($M = 4.35$).

De totale veiligheid wordt met een gemiddelde score van $M = 3.60$ beoordeeld. Hierbij is een groot verschil te zien tussen de schalen *Eigen fysieke veiligheid* ($M = 3.99$) en *Veilige atmosfeer* ($M = 3.73$) enerzijds en *Ander fysieke veiligheid* ($M = 3.02$) anderzijds. Dit laat zien dat de leerlingen hun eigen veiligheid als hoger ervaren dan die van andere leerlingen.

De gemiddelde rapportcijfers die de leerlingen aan de verschillende elementen van het leerklimaat geven zijn allen voldoende. Het hoogste cijfer wordt behaald op het element *Ondersteuning van de docent* ($M = 7.9$) en het laagste cijfer op het element *Eerlijkheid in de klas* ($M = 5.9$).

2. Per klas

Klas Bruin

De resultaten voor leerlingen van Klas Bruin ($n = 9$) zijn weergegeven in Tabel 2a t/m 2c. Uit de resultaten blijkt dat de leerlingen het totale leerklimaat in de klas in vergelijking met het gemiddelde van de totale school iets beneden gemiddeld beoordelen ($M = 3.54$, $d = -.18$). Dit komt doordat de schalen *Ondersteuning van docent* ($M = 3.70$, $d = -.47$), *Positieve groepsdynamiek* ($M = 3.44$, $d = -.51$) en *Groei in de klas* ($M = 3.69$, $d = -.51$) tevens iets onder het gemiddelde vallen en de schaal *Disruptief gedrag* ($M = 3.73$, $d = .81$) erboven. Wel is de score op de schaal *Leeratmosfeer* ($M = 2.97$, $d = .28$) iets hoger dan het gemiddelde van de totale school.

De totale veiligheidsscore ($M = 3.40$, $d = -.40$) van klas Bruin is lager dan het schoolgemiddelde, net als de schaal *Veilige atmosfeer* ($M = 3.43$, $d = -.41$). De schalen *Eigen fysieke veiligheid* ($M = 3.86$, $d = -.14$) en *Ander fysieke veiligheid* ($M = 2.89$, $d = -.16$) verschillen niet noemenswaardig van het schoolgemiddelde.

De gemiddelde rapportcijfers die de leerlingen aan de verschillende onderdelen van het leerklimaat geven zijn onvoldoende tot ruim voldoende. Het hoogste rapportcijfer wordt gegeven aan het element *regels in de klas* ($M = 6.8$) en het laagste cijfer aan het element *eerlijkheid in de klas* ($M = 5.1$). Dit laatste cijfer wordt toegelicht met "veel leerlingen doen iets maar zeggen het niet" en "niet alle leerlingen zijn eerlijk". De elementen *wat je hier leert* ($M = 5.6$) en *sfeer in de klas* ($M = 5.5$) zitten op het randje van een voldoende. Hierbij worden toelichtingen gegeven als "is te makkelijk", maar ook "het gaat de goede kant op" voor wat je hier leert en de cijfers op sfeer in de klas worden toegelicht met "het is vaak onrustig" en "het is gezellig". Bij het element veiligheid ($M = 6.0$) wordt toegelicht: "er wordt veel gevochten", "er wordt veel bedreigd", maar ook "ik voel me wel veilig" en "is wel een beetje veilig". De overige onderbouwingen die de leerlingen hebben gegeven aan de rapportcijfers wordt weergegeven in tabel 2c.

Klas Paars

De resultaten voor leerlingen van Klas Paars ($n = 8$) zijn weergegeven in Tabel 3a t/m 3c. Uit de resultaten blijkt dat de leerlingen het totale leerklimaat in de klas in vergelijking met het gemiddelde van de totale school positiever beoordelen ($M = 3.85$, $d = .65$). Dit komt met name doordat de schaal *Ondersteuning van docent* ($M = 4.65$, $d = .62$) hoger dan het schoolgemiddelde is. Wel wordt er ook een hogere score op de schaal *Disruptief gedrag* ($M = 3.60$, $d = .57$) en een iets lagere score op de schalen *Leeratmosfeer* ($M = 2.56$, $d = -.23$) en *Groei in de klas* ($M = 3.93$, $d = -.38$) gezien. De schaal *Positieve groepsdynamiek* ($M = 3.88$, $d = .03$) verschilt niet noemenswaardig van het schoolgemiddelde.

De totale veiligheidsscore ($M = 3.56$, $d = -.06$) van klas Paars is vergelijkbaar aan het schoolgemiddelde, net zoals de schaal *Veilige atmosfeer* ($M = 3.80$, $d = .09$) en *Eigen fysieke veiligheid* ($M = 4.06$, $d = .06$). De schaal *Ander fysieke veiligheid* ($M = 2.63$, $d = -.47$) ligt voor klas Paars lager dan het schoolgemiddelde.

De gemiddelde rapportcijfers die de leerlingen aan de verschillende onderdelen van het leerklimaat geven zijn onvoldoende tot goed. Het hoogste rapportcijfer wordt gegeven aan het element *ondersteuning van de docent* ($M = 7.9$). Dit wordt toegelicht met “hij helpt me heel vaak als ik hem nodig heb” en “ze geven goed les”. De elementen *regels in de klas* ($M = 4.0$) en *eerlijkheid in de klas* ($M = 4.6$) worden met een onvoldoende beoordeeld. De regels worden toegelicht met “er wordt slecht geluisterd” en “soms houden we niet aan onze regels” en de eerlijkheid met “soms liegen”. De veiligheid wordt met een krappe voldoende beoordeeld ($M = 5.5$), maar hier wordt slechts op toegelicht: “ik voel me veilig” en “soms is het veilig”. De overige onderbouwingen die de leerlingen hebben gegeven aan de rapportcijfers wordt weergegeven in tabel 3c.

Klas Blauw

De resultaten voor leerlingen van Klas Blauw ($n = 9$) zijn weergegeven in Tabel 4a t/m 4c. Uit de resultaten blijkt dat de leerlingen het totale leerklimaat in de klas vergelijkbaar met het schoolgemiddelde beoordelen ($M = 3.58$, $d = -.07$). Dit geeft echter een vertekend beeld doordat er grote verschillen tussen de afzonderlijke schalen bestaan. Zo wordt er op de schaal *Leeratmosfeer* ($M = 1.78$, $d = -1.25$) veel lager gescoord dan het instellingsgemiddelde en op de schaal *Disruptief gedrag* ($M = 4.09$, $d = 1.15$) veel hoger. De lage score op de schaal *Leeratmosfeer* wordt met name veroorzaakt doordat de leerlingen allemaal een 5 (helemaal van toepassing) hebben gegeven aan het item “Er wordt vaak lawaai gemaakt in de klas” ($M = 5.00$). De hoge score op *Disruptief gedrag* komt vooral door hoge scores op de items “Er wordt ruzie gemaakt in de klas” ($M = 4.67$) en “We schelden elkaar uit in de klas” ($M = 4.44$). Daartegenover staat een hogere score op de schaal *Groei in de klas* ($M = 4.48$, $d = .39$). Daarnaast vallen de schalen *Ondersteuning van docent* ($M = 3.56$, $d = -.57$) en *Positieve groepsdynamiek* ($M = 3.50$, $d = -.37$) iets onder het schoolgemiddelde.

De totale veiligheidsscore ($M = 2.99$, $d = -1.37$) ligt voor klas Blauw veel lager dan het instellingsgemiddelde. Op alle afzonderlijke veiligheidsschalen wordt lager gescoord dan het schoolgemiddelde: *Eigen fysieke veiligheid* ($M = 2.78$, $d = -1.22$), *Ander fysieke veiligheid* ($M = 2.72$, $d = -.48$) en *Veilige atmosfeer* ($M = 3.19$, $d = -.75$). Het item “Ik word wel eens bedreigd op school” ($M = 4.11$) zorgt er voor dat de score op *Eigen fysieke veiligheid* laag is en voor de schaal *Veilige Atmosfeer* komt dat door de items “De leerlingen hebben respect voor de leraren” ($M = 2.44$) en “Leerlingen hebben respect voor elkaar” ($M = 2.44$).

Naast het invullen van de vragenlijst, is de leerlingen ook gevraagd rapportcijfers te geven voor de verschillende elementen van het leerklimaat. Op deze elementen wordt van onvoldoende tot goed gescoord. Zo worden *eerlijkheid in de klas* ($M = 4.2$) en *de sfeer in de klas* ($M = 4.8$) met een onvoldoende beoordeeld. *Veiligheid op school* ($M = 5.6$) scoort een twijfelachtige voldoende, *de regels in de klas* ($M = 6.5$) scoort een ruim voldoende en de elementen *ondersteuning van de docent* ($M = 7.7$) en *wat je hier leert* ($M = 8.6$) worden als goed beoordeeld.

Tevens konden er toelichtingen gegeven worden bij de rapportcijfers. Over de eerlijkheid in de klas werd onder andere gezegd “want ik kan het niet vertrouwen” en “ze liegen veel”. De sfeer in de klas

werd toegelicht met “het is druk” en “negatief in de klas”. Over de veiligheid op school werden opmerkingen gemaakt als “ik word geslagen en bedreigd” en “er wordt veel gevochten”. Wat je hier leert wordt toegelicht met “veel” en “ik leer goed”. De overige onderbouwingen die de leerlingen hebben gegeven aan de rapportcijfers wordt weergegeven in tabel 4c.

Klas Groen

De resultaten voor leerlingen van Klas Groen ($n = 10$) zijn weergegeven in Tabel 5a t/m 5c. Uit de resultaten blijkt dat de leerlingen het totale leerklimaat in de klas in vergelijking met het gemiddelde van de totale school erg positief beoordelen ($M = 4.03$, $d = 1.23$). Alle schaalscores vallen veel positiever uit dan de schaalscores van het schoolgemiddelde: *Ondersteuning van docent* ($M = 4.94$, $d = 1.08$), *Disruptief gedrag* ($M = 1.76$, $d = -1.31$), *Positieve groepsdynamiek* ($M = 4.65$, $d = 1.17$), *Leeratmosfeer* ($M = 4.10$, $d = 1.59$) en *Groei in de klas* ($M = 4.03$, $d = 1.23$) gezien.

Ook op de veiligheidsschalen worden erg hoge scores gezien vergeleken met het schoolgemiddelde. De totale veiligheidsscore ($M = 4.28$, $d = 1.56$) en de schaal *Veilige atmosfeer* ($M = 4.80$, $d = 1.76$) liggen ten opzichte van het schoolgemiddelde veel hoger en de schalen *Eigen fysieke veiligheid* ($M = 4.40$, $d = .57$) en *Ander fysieke veiligheid* ($M = 3.25$, $d = .31$) liggen ook iets hoger.

De gemiddelde rapportcijfers die de leerlingen aan de verschillende onderdelen van het leerklimaat geven zijn allemaal ruim voldoende tot uitstekend. Het hoogste rapportcijfers worden gegeven aan het element *ondersteuning van de docent* ($M = 9.8$) en *wat je hier leert* ($M = 9.5$). Dat eerste cijfer wordt toegelicht met “leraar geeft goed les, al kom je het 10 keer vragen dan nog legt hij het uit” en de tweede met “het is goed wat ik hier leer, alleen het is wel makkelijk” en “het is nuttig”. Het laagste cijfer wordt gegeven aan het element *veiligheid* ($M = 7.1$). Hier wordt op toegelicht: “ik word geslagen en bedreigd”, “er wordt veel gevochten” en “meester helpt ons niet eens”. De overige onderbouwingen die de leerlingen hebben gegeven aan de rapportcijfers wordt weergegeven in tabel 5c.

Klas Oranje

De resultaten voor leerlingen van Klas Oranje ($n = 10$) zijn weergegeven in Tabel 6a t/m 6c. Uit de resultaten blijkt dat de leerlingen het totale leerklimaat in de klas in vergelijking met het gemiddelde van de totale school iets positiever beoordelen ($M = 3.70$, $d = .22$). Dit komt doordat de schaalscores op *Groei* ($M = 4.58$, $d = .55$) en *Ondersteuning docent* ($M = 4.38$, $d = .24$) iets hoger liggen dan het schoolgemiddelde. De schalen *Disruptief gedrag* ($M = 2.86$, $d = -.11$), *Positieve groepsdynamiek* ($M = 3.80$, $d = -.07$), *Leeratmosfeer* ($M = 2.70$, $d = -.06$) verschillen niet noemenswaardig van het schoolgemiddelde.

De totale veiligheidsscore ($M = 3.63$, $d = .05$) ligt tevens rond het schoolgemiddelde, net zoals de afzonderlijke veiligheidsschaal *Ander fysieke veiligheid* ($M = 2.95$, $d = -.09$). De schaal *Eigen fysieke veiligheid* ($M = 3.78$, $d = -.22$) ligt iets lager dan het schoolgemiddelde en de schaal *Veilige atmosfeer* ($M = 3.94$, $d = .28$) ligt iets hoger.

De gemiddelde rapportcijfers die de leerlingen aan de verschillende onderdelen van het leerklimaat geven zijn allemaal voldoende tot goed. Het hoogste rapportcijfers worden gegeven aan het element *wat je hier leert* ($M = 8.1$). Hier wordt op toegelicht: “omdat ik goed leer”, “ik kan beter leren”, maar ook “het is vaak druk in de klas”. Het laagste cijfer wordt gemiddeld gegeven aan het element *sfeer in de klas* ($M = 5.5$). Toelichtingen die hier op gegeven worden zijn: “door 2 jongens (2x)”, “er wordt geslagen” en “heel vaak onrustig”. Over het element *veiligheid op school* ($M = 6.5$) wordt gezegd: “op mijn helft is het veilig” en “alleen voor mijn kant”. De overige onderbouwingen die de leerlingen hebben gegeven aan de rapportcijfers wordt weergegeven in tabel 6c.

Klas Rood

De resultaten voor leerlingen van Klas Rood ($n = 10$) zijn weergegeven in Tabel 7a t/m 7c. Hieruit blijkt dat in klas Rood een vergelijkbare score op het totale leerklimaat wordt behaald als het schoolgemiddelde ($M = 3.57$, $d = -.10$). De schaal *Leeratmosfeer* ($M = 2.40$, $d = -.45$) is van de afzonderlijke schalen de enige die iets lager ligt dan het schoolgemiddelde. Op de schalen *Ondersteuning docent* ($M = 4.12$, $d = -.07$), *Disruptief gedrag* ($M = 3.12$, $d = .13$), *Positieve groepsdynamiek* ($M = 3.75$, $d = -.14$) en *Groei* ($M = 4.26$, $d = .12$) worden vergelijkbare scores gezien als het gemiddelde van het hele Schreuder College.

De totale veiligheidsscore ($M = 3.50$, $d = -.19$) ligt iets lager dan het schoolgemiddelde. Dit komt doordat de schaal *Eigen fysieke veiligheid* ($M = 3.58$, $d = -.57$) het gemiddelde naar beneden haalt. De veiligheidsschalen *Ander fysieke veiligheid* ($M = 3.03$, $d = .01$) en *Veilige atmosfeer* ($M = 3.78$, $d = .07$) zijn nagenoeg geleid aan het schoolgemiddelde.

De gemiddelde rapportcijfers die de leerlingen aan de verschillende onderdelen van het leerklimaat geven zijn allemaal voldoende tot goed. Het hoogste rapportcijfers worden gegeven aan het element *wat je hier leert* ($M = 8.5$). Hier wordt op toegelicht: “het is handig voor later”, “zijn toch wel goede werkjes” en “kan hier goed leren”. Het laagste cijfer wordt gemiddeld gegeven aan het element *sfeer in de klas* ($M = 5.5$). Toelichtingen die hier op gegeven worden zijn: “veel te druk in de klas”, “heel veel irritatie in de klas” en “het is niet altijd gezellig”. Over het element *veiligheid op school* ($M = 6.7$) wordt gezegd: “in de gangen niet” en “omdat kinderen weglopen, vuurwerk afsteken en in elkaar geslagen worden”. De overige onderbouwingen die de leerlingen hebben gegeven aan de rapportcijfers wordt weergegeven in tabel 7c.

Klas Wit

De resultaten voor leerlingen van Klas Wit ($n = 8$) zijn weergegeven in Tabel 8a t/m 8c. Uit de resultaten blijkt dat de leerlingen het totale leerklimaat in de klas in vergelijking met het gemiddelde van de totale school negatiever beoordelen ($M = 3.15$, $d = -.97$). De scores op de schalen *Ondersteuning van docent* ($M = 3.05$, $d = -1.03$) en *Groei in de klas* ($M = 3.48$, $d = -.88$) liggen vooral lager dan het schoolgemiddelde, maar ook op de schalen *Disruptief gedrag* ($M = 3.40$, $d = .40$), *Positieve groepsdynamiek* ($M = 3.53$, $d = -.39$) en *Leeratmosfeer* ($M = 2.16$, $d = -.64$) worden lagere scores gevonden. De lage score op de schaal *Ondersteuning van docent* wordt met name veroorzaakt door lage gemiddelde scores ($M = 3.00$) op de items “de leraren geven goed les”, “de leraren luisteren naar ons” en “de leraren helpen bij problemen”. Voor de schaal *Groei in de klas* komt dat vooral door het item “ik leer hier goede dingen op school” ($M = 3.13$) en “wat ik hier op school leer is nuttig voor mijn toekomst” ($M = 3.25$). Wel worden er hoge scores gegeven door de leerlingen aan het item “school is belangrijk voor een goede toekomst” ($M = 4.88$).

De totale veiligheidsscore ($M = 3.25$, $d = -.58$) van klas Wit is tevens lager dan het schoolgemiddelde. Dit wordt met name veroorzaakt door een erg lage score op de schaal *Veilige atmosfeer* ($M = 2.73$, $d = -1.27$). De leerlingen geven op deze schaal lage beoordelingen aan de items “de leraren zorgen ervoor dat ruzies worden uitgesproken” ($M = 2.13$) en “de leerlingen hebben respect voor de leraren” ($M = 2.13$). De score op de schaal *Eigen fysieke veiligheid* ($M = 4.25$, $d = .32$) ligt iets hoger dan het schoolgemiddelde en de schaal *Ander fysieke veiligheid* ($M = 3.16$, $d = .15$) ligt rond het schoolgemiddelde.

De gemiddelde rapportcijfers die de leerlingen aan de verschillende onderdelen van het leerklimaat geven zijn onvoldoende tot voldoende. Het hoogste rapportcijfer wordt gegeven aan het element *wat je hier leert* ($M = 6.4$). De toelichtingen hierbij zijn echter niet heel positief: “er wordt nooit lesgegeven als ik er ben” en “ik weet de meeste dingen. Zelfs mijn juf komt niet toe aan klassikaal les”. De elementen *sfeer in de klas* ($M = 4.1$), *eerlijkheid in de klas* ($M = 3.4$) en de *regels in de klas* ($M = 3.0$) worden allen met een onvoldoende beoordeeld door de leerlingen. Deze worden toegelicht met “chaos” en “druk,

maar wel gezellig" (voor sfeer), "er wordt vaak gelogen" en "iedereen liegt" (voor eerlijkheid) en "er zijn regels, maar wordt niet aan gehouden" en "kinderregels" (voor regels in de klas). De overige onderbouwingen die de leerlingen hebben gegeven aan de rapportcijfers wordt weergegeven in tabel 8c.

Klas Grijs

De resultaten voor leerlingen van Klas Grijs ($n = 6$) zijn weergegeven in Tabel 9a t/m 9c. Uit de resultaten blijkt dat de leerlingen het totale leerklimaat in de klas in vergelijking met het gemiddelde van de totale school negatiever beoordelen ($M = 3.36$, $d = -.53$). Dit wordt vooral veroorzaakt door een lage score op de schaal *Leeratmosfeer in de klas* ($M = 2.00$, $d = -.94$), waarbij de leerlingen met name hoge scores hebben gegeven op het item "Er wordt vaak lawaai gemaakt in de klas" ($M = 4.50$). Ook de overige schalen worden iets negatiever ervaren dan het gemiddelde van het Schreuder College: *Ondersteuning van docent* ($M = 3.90$, $d = -.28$), *Disruptief gedrag* ($M = 3.20$, $d = .24$), *Positieve groepsdynamiek* ($M = 3.46$, $d = -.35$) en *Groei in de klas* ($M = 3.97$, $d = -.24$).

De totale veiligheidsscore ($M = 3.51$, $d = -.18$) van klas Grijs verschilt nauwelijks van het schoolgemiddelde. Wel wordt er een groot verschil gezien tussen de afzonderlijke veiligheidsschalen: de score op de schaal *Eigen fysieke veiligheid* ($M = 4.79$, $d = 1.17$) ligt veel hoger dan het schoolgemiddelde, terwijl de schalen *Ander fysieke veiligheid* ($M = 2.75$, $d = -.42$) en *Veilige atmosfeer* ($M = 3.21$, $d = -.71$) onder het schoolgemiddelde liggen. De hoge score op *Eigen fysieke veiligheid* wordt vooral veroorzaakt doordat de leerlingen allemaal een 1 (helemaal niet van toepassing) hebben gegeven aan het item "Ik word wel eens bedreigd op school" ($M = 1.00$).

De gemiddelde rapportcijfers die de leerlingen aan de verschillende onderdelen van het leerklimaat geven zijn onvoldoende tot goed. Het hoogste rapportcijfer wordt gegeven aan het element *ondersteuning van de docent* ($M = 7.2$). Een toelichting hierbij is: "ze legt het goed uit, maar soms krijg ik de aandacht niet die ik zou willen hebben". De *eerlijkheid in de klas* ($M = 4.2$) krijgt de laagste beoordeling van de leerlingen: "het gaat nooit eerlijk" en "vooral bij telefoons wordt er gelogen". Ook krijgen de elementen *regels in de klas* ($M = 3.0$) en *veiligheid op school* ($M = 5.0$) een onvoldoende. Hierbij wordt toegelicht: "er zijn wel regels, maar niemand houdt zich er aan" (5x) en "wordt best wel vaak gevochten". De overige onderbouwingen die de leerlingen hebben gegeven aan de rapportcijfers wordt weergegeven in tabel 9c.

Klas Oker

De resultaten voor leerlingen van Klas Oker zijn weergegeven in Tabel 10a t/m 10c. Hieruit blijkt dat de leerlingen van Klas Oker het totale leerklimaat positiever beoordelen dan het gemiddelde van het Schreuder College ($M = 3.80$, $d = .50$). Vooral de scores op de schalen *Ondersteuning van docent* ($M = 4.65$, $d = .60$) en *Leeratmosfeer in de klas* ($M = 3.41$, $d = .74$) liggen hoger dan het gemiddelde. Ook de score op de schaal *Groei in de klas* ($M = 4.38$, $d = .30$) ligt iets hoger dan het gemiddelde en op de schalen *Disruptief gedrag* ($M = 2.74$, $d = -.24$) en *Positieve groepsdynamiek* ($M = 3.75$, $d = -.12$) worden geen noemenswaardige verschillen gevonden.

De totale veiligheidsscore ($M = 3.63$, $d = .05$) van klas Oker verschilt ook nauwelijks van het schoolgemiddelde, net zoals de scores op de schalen *Eigen fysieke veiligheid* ($M = 3.97$, $d = -.02$) en *Ander fysieke veiligheid* ($M = 3.00$, $d = -.02$). De score op de schaal *Veilige atmosfeer* ($M = 3.94$, $d = .27$) ligt iets hoger dan het schoolgemiddelde.

De gemiddelde rapportcijfers die de leerlingen aan de verschillende onderdelen van het leerklimaat geven zijn voldoende tot goed. Het hoogste rapportcijfer wordt gegeven aan het element *ondersteuning van de docent* ($M = 8.9$). Toelichtingen hierbij zijn: "mijn meester is behulpzaam", "als ik iets niet snap krijg ik altijd hulp" en "omdat de meester goed les geeft". De elementen *eerlijkheid in de klas* ($M = 6.3$) en *veiligheid* ($M = 6.3$) worden met het laagste cijfer beoordeeld. Op de cijfers die aan het element *eerlijkheid* worden gegeven wordt bijvoorbeeld toegelicht: "heel veel kinderen liegen, terwijl ze

het wel hebben gedaan, maar geven anderen de schuld". Over de *veiligheid op school* ($M = 6.3$) wordt gezegd: "niet goed, sommige kinderen dragen een wapen bij zich", maar ook "als er iets gebeurt op school kunnen de leraren gelijk ingrijpen". De overige onderbouwingen die de leerlingen hebben gegeven aan de rapportcijfers wordt weergegeven in tabel 10c.

Klas Lime

De resultaten voor leerlingen van Klas Lime ($n = 7$) zijn weergegeven in Tabel 11a t/m 11c. Uit de resultaten blijkt dat de leerlingen het totale leerklimaat in de klas in vergelijking met het gemiddelde van de totale school negatiever beoordelen ($M = 3.17$, $d = -.94$). Dit komt met name door een lage score op de schaal *Groei in de klas* ($M = 3.14$, $d = -1.20$). De items "Wat ik hier op school leer is nuttig voor mijn toekomst" ($M = 2.43$) en "ik leer hier goede dingen op school" ($M = 2.71$) worden binnen deze schaal laag beoordeeld. Wel geven de leerlingen hoge scores aan het item "school is belangrijk voor een goede toekomst" ($M = 4.57$). De schaalscore op *Disruptief gedrag* ($M = 1.89$, $d = -1.17$) ligt vergeleken met het schoolgemiddelde wel erg laag. Dit komt doordat de leerlingen vooral lage scores hebben gegeven aan de items "Er wordt geslagen en geschopt in de klas" ($M = 1.86$) en "We pesten elkaar in de klas" ($M = 1.57$). Ook is de score op de schaal *Positieve groepsdynamiek* ($M = 4.36$, $d = .70$) vergeleken met het schoolgemiddelde hoog. De *Ondersteuning van docent* ($M = 3.83$, $d = -.26$) ligt iets lager dan het schoolgemiddelde en voor de schaal *Leeratmosfeer in de klas* ($M = 2.82$, $d = .06$) wordt geen noemenswaardig verschil gevonden.

De totale veiligheidsscore ($M = 3.75$, $d = .29$) van klas Lime ligt iets hoger dan het gemiddelde van het totale Schreuder College. Wel wordt er een groot verschil gezien tussen de afzonderlijke veiligheidsschalen: de score op de schaal *Ander fysieke veiligheid* ($M = 3.79$, $d = 1.19$) ligt veel hoger dan het instellingsgemiddelde en ook de schaalscore op *Eigen fysieke veiligheid* ($M = 4.46$, $d = .64$) ligt hoger. Tegelijkertijd wordt op de schaal *Veilige atmosfeer* ($M = 3.43$, $d = -.32$) een iets lagere score gezien. De hoge score op *Ander fysieke veiligheid* wordt vooral veroorzaakt doordat de leerlingen het item "Andere leerlingen worden wel eens bedreigd op school" ($M = 2.33$) een lage score hebben gegeven en een hoge score aan het item "Leerlingen zijn veilig in het schoolgebouw" ($M = 4.43$).

De gemiddelde rapportcijfers die de leerlingen aan de verschillende onderdelen van het leerklimaat geven zijn voldoende tot goed. De hoogste cijfers worden gegeven aan de elementen *ondersteuning van de docent* ($M = 8.1$) en *eerlijkheid in de klas* ($M = 8.1$). Bij het element ondersteuning wordt toegelicht: "omdat het echt een top juf is" en "ze steunt mij en helpt mij in wat ik nodig heb". Over de eerlijkheid in de klas wordt gezegd: "We zijn heel erg hecht dus ook loyaal naar elkaar" en "Want iedereen is eerlijk tegenover elkaar". Het laagste cijfer wordt gegeven aan het element *wat je hier leert* ($M = 5.6$): "Ik krijg dingen die ik al heb gehad" en "Ik wil hoger". Over het element *veiligheid op school* ($M = 7.6$) wordt gezegd: "Soms weet je niet hoe de jongens zich naar schooltijd kunnen gedragen" en "Ik voel me veilig vooral in de klas met de juf." De overige onderbouwingen die de leerlingen hebben gegeven aan de rapportcijfers wordt weergegeven in tabel 11c.

Klas Zwart

De resultaten voor leerlingen van Klas Zwart ($n = 3$) zijn weergegeven in Tabel 12a t/m 12c. Er zijn maar drie leerlingen uit klas Zwart die de vragenlijst hebben ingevuld, waardoor de gemiddelde scores met voorzichtigheid geïnterpreteerd dienen te worden, omdat ze mogelijk niet representatief zijn voor de hele klas. Uit de resultaten blijkt dat de leerlingen het totale leerklimaat in de klas vergelijkbaar met het gemiddelde van de totale school beoordelen ($M = 3.65$, $d = .08$). Wel worden er verschillende scores gezien op de afzonderlijke schalen. Zo liggen de scores op de schalen *Ondersteuning van docent* ($M = 4.73$, $d = .75$) en *Groei in de klas* ($M = 4.47$, $d = .44$) hoger dan het schoolgemiddelde, terwijl de scores op de schalen *Positieve groepsdynamiek* ($M = 3.42$, $d = -.47$) en *Leeratmosfeer in de klas* (M

= 1.92, $d = -1.01$) onder het schoolgemiddelde vallen. Tevens wordt er een iets hogere score op de schaal *Disruptief gedrag* ($M = 3.33$, $d = .33$) gezien. De lage score op de schaal *Leeratmosfeer in de klas* wordt met name veroorzaakt door hoge scores op de items “Er wordt vaak lawaai gemaakt in de klas” ($M = 4.67$) en “De klas is nooit stil” ($M = 4.67$).

De totale veiligheidsscore ($M = 3.49$, $d = -.22$) van klas Zwart ligt iets lager dan het gemiddelde van het totale Schreuder College. Wel wordt er een verschil gezien tussen de afzonderlijke veiligheidschalen: de score op de schaal *Eigen fysieke veiligheid* ($M = 4.25$, $d = .31$) ligt iets hoger dan het schoolgemiddelde en de schaal *Veilige atmosfeer* ($M = 3.38$, $d = -.58$) eronder. Op de schaal *Ander fysieke veiligheid* ($M = 2.92$, $d = -.13$) wordt geen noemenswaardig verschil gevonden met het schoolgemiddelde.

De gemiddelde rapportcijfers die de leerlingen aan de verschillende onderdelen van het leerklimaat geven zijn onvoldoende tot goed. Het hoogste cijfer wordt gegeven aan het element *ondersteuning van de docent* ($M = 7.3$). Hierop wordt toegelicht: “Als ik iets niet snap word ik altijd geholpen” en “Hij geeft goede uitleg.” Het element *regels in de klas* ($M = 5.0$) wordt gemiddeld met het laagste cijfer beoordeeld: “Er wordt vaak niet aan gehouden.” Over het element *veiligheid op school* wordt gezegd: “Ze slaan elkaar voor domme dingen.” De overige onderbouwingen die de leerlingen hebben gegeven aan de rapportcijfers wordt weergegeven in tabel 12c.

Klas Donkerblauw

De resultaten voor leerlingen van Klas Donkerblauw ($n = 7$) zijn weergegeven in Tabel 13a t/m 13c. Uit de resultaten blijkt dat de leerlingen het totale leerklimaat in de klas in vergelijking met het gemiddelde van de totale school iets positiever beoordelen ($M = 3.86$, $d = .59$). Vooral op de schalen *Ondersteuning van docent* ($M = 4.77$, $d = .78$), *Disruptief gedrag* ($M = 2.09$, $d = -.97$) en *Leeratmosfeer in de klas* ($M = 3.61$, $d = .88$) worden veel betere scores gezien vergeleken met het schoolgemiddelde. Tevens liggen de scores op de schalen *Positieve groepsdynamiek* ($M = 4.29$, $d = .46$) en *Groei in de klas* ($M = 4.57$, $d = .59$) iets hoger dan het schoolgemiddelde.

De totale veiligheidsscore ($M = 4.12$, $d = 1.19$) van klas Donkerblauw ligt veel hoger dan het gemiddelde van het totale Schreuder College. Dit komt vooral door een hoge score op de schaal *Veilige atmosfeer* ($M = 4.59$, $d = 1.39$), waar hoge scores worden gegeven aan de items “Leraren gaan respectvol om met leerlingen” ($M = 4.86$) en “Ik voel me veilig bij mij leraar/leraren” ($M = 4.86$). Ook de scores op de schalen *Eigen fysieke veiligheid* ($M = 4.29$, $d = .43$) en *Ander fysieke veiligheid* ($M = 3.33$, $d = .49$) liggen iets boven het schoolgemiddelde.

De gemiddelde rapportcijfers die de leerlingen aan de verschillende onderdelen van het leerklimaat geven zijn goed tot uitstekend. Het hoogste cijfer wordt gegeven aan het element *regels in de klas* ($M = 9.0$). Bij dit element wordt toegelicht: “Iedereen houdt zich er aan” en “Gewoon zoals het hoort”. Ook het element *ondersteuning van de docent* krijgt gemiddeld een hoog cijfer ($M = 8.6$). Leerlingen hebben hierop toegelicht: “Hij legt precies uit wat ik niet snap. Daarna vraagt hij of ik het goed begrepen heb” en “Omdat ik gewoon alles mag vragen en dan word ik geholpen.” De overige onderbouwingen die de leerlingen hebben gegeven aan de rapportcijfers wordt weergegeven in tabel 13c.

Resultaten: analyse van de werkklimaat vragenlijsten

1. Het werkklimaat

In Tabel 14a (zie bijlage) zijn de onderzoeksresultaten van het ervaren werkklimaat van de medewerkers van het Schreuder College weergegeven. In de vragenlijst is onderscheid gemaakt in de beoordeling van de leiderschapsstijl van de schoolleider en die van de gedragswetenschapper. Voor het leiderschap van de schoolleider geldt dat de medewerkers gemiddeld genomen een lagere mate van passief leiderschap ($M = 1.71$, $d = -1.16$), meer inspirerend leiderschap ($M = 3.88$, $d = .61$) en tevens een hogere mate van controlerend leiderschap ($M = 4.15$, $d = .72$) ervaren in vergelijking met de referentiegroep. De sterk lagere score op de ervaren mate van passief leiderschap door de schoolleider wordt met name veroorzaakt door de lage score op het item "Mijn teamleider is niet beschikbaar als ik hem/haar nodig heb" ($M = 1.13$). Tevens wordt er gemiddeld een hoge beoordeling gegeven aan het item "Mijn teamleider is bijna iedere dag op de groep" ($M = 4.50$). Met betrekking tot het leiderschap van de gedragswetenschapper geven de docenten aan gemiddeld minder passief leiderschap ($M = 2.08$, $d = -.75$), meer controlerend leiderschap ($M = 3.48$, $d = .49$) en iets meer inspirerend leiderschap ($M = 3.41$, $d = .37$) te ervaren in vergelijking met de referentiegroep.

Op het gebied van team functioneren wordt door de medewerkers op de schaal Positief team functioneren lager gescoord dan de referentiegroep ($M = 3.35$, $d = -.53$), maar op de schaal Negatief team functioneren vergelijkbaar met de referentiegroep ($M = 2.92$, $d = -.03$). Op het onderdeel tevredenheid scoren de medewerkers ook vergelijkbaar met de referentiegroep ($M = 4.15$, $d = .00$) en de score op de schaal Betrokkenheid ligt iets hoger dan de referentiegroep ($M = 4.53$, $d = .29$). De medewerkers beoordelen de werkdruk binnen het Schreuder College iets hoger dan de referentiegroep ($M = 3.52$, $d = .27$). De veiligheid op school wordt tenslotte als voldoende beoordeeld ($M = 3.45$, $SD = .77$). Dit resultaat kan nog niet tegen een referentiegroep afgezet worden, omdat veiligheid nog niet bij voldoende medewerkers binnen het speciaal onderwijs is gemeten.

Uit bovenstaande resultaten komt naar voren dat de medewerkers over het algemeen een goede balans ervaren tussen de verschillende leiderschapsstijlen van zowel de schoolleider als de gedragswetenschapper. Het team functioneren ligt iets lager dan gemiddeld en de tevredenheid, betrokkenheid en werkdruk is vergelijkbaar ten opzichte van de referentiegroep.

2. Het leerklimateit volgens medewerkers

De medewerkers zijn gevraagd om een rapportcijfer te geven aan de elementen van het leerklimateit, om op die manier in beeld te brengen hoe medewerkers denken dat de leerlingen het leerklimateit ervaren. Alle rapportcijfers zijn te vinden in tabel 14b en de toelichten erop in tabel 14c. Voor alle elementen wordt gemiddeld een voldoende gegeven. Het hoogste cijfer wordt gegeven aan het element *Flexibiliteit op school* ($M = 7.7$). Hier wordt onder andere op toegelicht: "Leren altijd van elkaar", "Er zijn duidelijke regels op onze school. Als het moet afwijken dan is het altijd besproken en overwogen of het toepasselijk is" en "Men is bereid af te wijken van het bestaande." Het laagste cijfer wordt gegeven aan het element *De veiligheid op school voor de leerlingen* ($M = 5.8$). Hier zijn geen toelichten op gegeven, dus het is niet duidelijk waarom hier gemiddeld een lager cijfer aan gegeven wordt. Hier staat tegenover dat het gemiddelde op het element *De veiligheid op school voor uzelf en uw collega's* hoger is ($M = 7.0$).

Discussie

1. Bespreking van de resultaten

Leerklimaat

Het totale leerklimaat van het Schreuder College wordt door de leerlingen ($n = 95$) iets bovengemiddeld beoordeeld vergeleken met de referentiegroep. De leerlingen van het Schreuder College ervaren vergeleken met de referentiegroep iets meer ondersteuning van de docent en meer groei. Op de andere drie schalen (Disruptief gedrag, Positieve groepsdynamiek en Leeratmosfeer) wordt gemiddeld gescoord vergeleken met de referentiegroep. Op de veiligheidsschalen wordt een groot verschil gezien tussen de schalen Eigen fysieke veiligheid en Veilige atmosfeer enerzijds en Ander fysieke veiligheid anderzijds. Dit laat zien dat de leerlingen hun eigen veiligheid in hogere mate ervaren dan de veiligheid van andere leerlingen. Dit zou kunnen komen doordat leerlingen niet willen toegeven dat ze zich wel eens onveilig voelen, of doordat ze bepaald gedrag van anderen niet als onveilig interpreteren. Uit de rapportcijfers die de jongeren hebben gegeven blijkt dat de jongeren het meest tevreden zijn over de ondersteuning die ze ervaren vanuit de docenten. Ook de andere elementen worden met een voldoende beoordeeld.

Kijkend naar het leerklimaat op klasniveau (tabel 15) blijkt dat de klassen Groen, Paars, Donkerblauw, Oker en Oranje vergeleken met het totale leerklimaatsscore van het Schreuder College bovengemiddeld scoren. De klassen Bruin, Zwart, Blauw en Rood scoren rond het gemiddelde en de klassen Grijs, Lime en Wit scoren beneden gemiddeld. Vergeleken met de vorige meting liggen de leerklimaatsscores van de verschillende klassen nu dicht bij elkaar. Tevens zijn er minder klassen waarvan de scores nu onder het gemiddelde van het Schreuder College liggen.

Tabel 15

Resultaten van het totale leerklimaat op klasniveau vergeleken met het schoolgemiddelde van het Schreuder College

Gemiddelde Totaalscore Leerklimaat $M = 3.61$	Klassen
<i>Hoger dan het gemiddelde</i>	Groen ($d = 1.23$)
	Paars ($d = .65$)
	Donkerblauw ($d = .59$)
	Oker ($d = .50$)
	Oranje ($d = .22$)
<i>Rond het gemiddelde</i>	Bruin ($d = -.18$)
	Zwart ($d = .08$)
	Blauw ($d = -.07$)
	Rood ($d = -.10$)
<i>Lager dan het gemiddelde</i>	Grijs ($d = -.53$)
	Lime ($d = -.94$)
	Wit ($d = -.97$)

Ook voor de veiligheid is deze vergelijking gemaakt (tabel 16). Hieruit blijkt dat de klassen Groen, Donkerblauw en Lime bovengemiddeld scoren vergeleken met de totale veiligheidsscore van het Schreuder College. De klassen Oranje, Oker, Paars, Grijs en Rood scoren rond het gemiddelde en de klassen Zwart, Bruin, Wit en Blauw scoren beneden gemiddeld. Voor de veiligheidsscore geldt, net zoals voor de totale leerklimate score, dat er nu meer klassen zijn die rond het schoolgemiddelde scoren en minder klassen waarvan de score onder het gemiddelde ligt.

Tabel 16
Resultaten van de totale veiligheid op klasniveau vergeleken met het schoolgemiddelde van het Schreuder College

Gemiddelde Veiligheidsscore $M = 3.60$	Klassen
<i>Hoger dan het gemiddelde</i>	Groen ($d = 1.56$)
	Donkerblauw ($d = 1.19$)
	Lime ($d = .29$)
<i>Rond het gemiddelde</i>	Oranje ($d = .05$)
	Oker ($d = .05$)
	Paars ($d = -.06$)
	Grijs ($d = -.18$)
	Rood ($d = -.19$)
<i>Lager dan het gemiddelde</i>	Zwart ($d = -.22$)
	Bruin ($d = -.40$)
	Wit ($d = -.58$)
	Blauw ($d = -1.37$)

Geconcludeerd kan worden dat het totale Schreuder College vergeleken met de referentiegroep iets bovengemiddeld scoort op het totale leerklimaat en tevens op de schalen ondersteuning van de docent en groei. Er bestaan net zoals tijdens de vorige meting nog verschillen tussen de klassen, maar deze zijn nu minder groot.

Net zoals bij de vorige meting wordt nu door de leerlingen ook nog vaak genoemd dat het niet overal in de school veilig is. Sommige leerlingen durven niet zo goed over de gangen te lopen en vooral de jongere leerlingen blijven het liefst in hun eigen deel. Ondanks dat een directe vergelijking niet mogelijk is door de wijziging van schaal, lijkt er op basis van de effectmaten, gemeten met cohen's d , sprake te zijn van een vooruitgang op de schaal Disruptief gedrag, wat laat zien dat er in de klassen zelf minder onrust en ruzie is. Tijdens de vorige meting was er namelijk sprake van een cohen's d van $d = .78$ en nu $d = .09$.

Werkklimaat

Uit de resultaten van het ervaren werkklimaat door medewerkers komt naar voren dat de medewerkers vergeleken met de referentiegroep bovengemiddeld tevreden zijn met het leiderschap vanuit de schoolleider en de gedragswetenschapper. Het team functioneren wordt vergeleken met de referentiegroep iets lager beoordeeld en de werktevredenheid, betrokkenheid en ervaren werkdruk liggen op of rond het gemiddelde van de referentiegroep. Tot slot wordt de veiligheid als voldoende beoordeeld.

De medewerkers zijn ook gevraagd om de het leerklimaat voor de leerlingen met rapportcijfers te beoordelen. Alle elementen van het leerklimaat worden met een voldoende beoordeeld waarbij het hoogste rapportcijfer gegeven wordt aan de flexibiliteit en het laagste cijfer aan de veiligheid voor de leerlingen. Het lastige bij het geven van rapportcijfers is dat het voor meerdere interpretaties mogelijk is. Daarom wordt het aangeraden om naar de gegeven toelichtingen te kijken in tabel 14c.

2. Beperkingen

Huidig onderzoek heeft helaas niet alle leerlingen van het Schreuder College kunnen bereiken. Ten tijde van de meting waren een aantal leerlingen afwezig in verband met stage, incidenten of andere omstandigheden. De leerlingen die wel aanwezig waren hebben nagenoeg allemaal meegedaan aan het onderzoek.

Vanwege de doorontwikkeling van de leerklimaatvragenlijst is er in de huidige meting een 5-puntsschaal gebruikt in tegenstelling tot de vorige meting toen er een 3-puntsschaal werd gebruikt. Hierdoor is een directe vergelijking tussen de twee metingen niet mogelijk. De vervolgmeting in april 2015 zal gebruik maken van dezelfde 5-puntsschaal waardoor een directe vergelijking wel mogelijk gaat zijn.

3. Aanbevelingen

Om de stijgende lijn vast te houden is het aan te raden om met elkaar in gesprek te gaan over waar de verschillen tussen de klassen vandaan komen. De ervaring leert dat terugkoppeling van de resultaten naar docenten en leerlingen kan leiden tot een gezamenlijke discussie. Herhaaldelijke metingen, eveneens met terugkoppeling, kunnen een 'therapie-effect' hebben doordat het gewenste doel voor docenten en leerlingen duidelijk wordt. Individuele coachingstrajecten en regelmatige observatie- en feedbackmomenten kunnen docenten ondersteunen. Tevens kan een teamgesprek naar aanleiding van dit onderzoek leiden tot zelfreflectie en bewustwording en daaruit voortkomend verbeterpunten. In deze gesprekken is het raadzaam om specifiek aandacht te besteden aan het gevoel van veiligheid binnen de school. Vooral de jongere leerlingen geven aan dat er in de school veel gebeurt waardoor ze zich wel eens bang voelen en niet zo goed in andere delen van de school durven te komen. Tegelijkertijd lijkt er in de klassen zelf wel minder sprake te zijn van disruptief gedrag. Daarom wordt aangeraden om vooral beter zicht te krijgen op wat er buiten de klassen allemaal gebeurt en eventueel in te zetten op meer toezicht in de gangen. Veiligheid is een basisvoorwaarde voor een positief leerklimaat.

Referenties

- Anderson, G. J. (1970). Effects of classroom social climate on individual learning. *American Educational Research Journal*, 7, 135-152.
- Anderson, J. R. (1982). Acquisition of cognitive skill. *Psychological Review*, 89, 369-406.
- Bal, M., Jansen, P., Van der Velde, M., De Lange, A., & Rousseau, D. (2010). De rol van toekomstperspectief in het psychologisch contract van oudere werknemers. *Organisatie en Management*, 84, 381-394.
- Bass, B. M. & Bass, R. (2009). *The Bass Handbook of Leadership: Theory, Research, and Managerial Applications*. The Free Press, New York, NY.
- Beld, M., van der Helm, G. H. P., De Swart, J. & Stams, G. J. J. M (2013, submitted). Back to school, measuring classroom in (semi) secure and correctional prison schools.
- Boekee, I. (2010). Angst de Baas, invloed van het therapeutisch leefmilieu op pedagogisch medewerkers binnen justitiële jeugdinrichting. (masterscriptie) Leiden: Hogeschool Leiden.
- Bugental, D. (2009). Predicting and preventing Child Maltreatment, a biocognitive transactional approach. In: Sameroff, A.J. (ed.). *Transactional Models of Development*. Washington: APA.
- Buljac, M. & Van Wijngaarden, J. (2009). De weg naar een effectiever werkerns team. *Jeugd en Co Kennis*, 3, 23-26.
- Centraal Bureau voor Statistiek (2012). Jaarboek in cijfers 2012. Op 1 februari 2013 verkregen via: <http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/3036B4E1-A671-4C9E-95BF-90C0493B4CD9/0/2012f162pub.pdf>
- Clark Craig, S. (2004). Rehabilitation versus control: an organizational theory of prison management. *The Prison Journal*, 84, 928-1148.
- Cullen, F. & Gendreau, P. (2001). From nothing works to What Works: Changing professional ideology in the 21st century. *The Prison Journal*, 81, 313-338.
- De Dreu, C. K. W., Giebels, E., & Van de Vliert, E. (1998). Social motives and trust in integrative negotiation: The disruptive effects of punitive capability. *Journal of Applied Psychology*, 83, 408-422.
- Donkers, A., & Vermulst, A. A. (2011). *Klimaatschaal. Meetinstrument voor het vaststellen van het klimaat in de klas voor de bovenbouw van het basisonderwijs, het voortgezet onderwijs en het middelbaar onderwijs*. Oss/Uden.
- Fast, N. J. & Chen, S. (2009). When the boss feels inadequate: Power, incompetence and aggression. *Psychological Science*, 20, 1406-1413.
- Fiedler, F. E. (1964). A contingency model of leadership effectiveness. *Advances in Experimental Social Psychology*, 1, 149-190.
- Hackman, J. R., & Oldham, G. R. (1980). *Work redesign*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Haslam, S. A., (2004). *Psychology in organizations. The social identity approach*. London: Sage.
- Maras, P., Demetre, J., Moon, A., & Tolmie, A. (Eds.) (2012). *Psychology and antisocial behaviour in school*. Aberystwyth: Cambrian Printers.
- Patterson, G. R., DeBaryshe, B. D., & Ramsey, E. A. (1989). Developmental perspective on antisocial behavior. *American Psychologist*, 44, 329-335.
- Ros, N. M., Van der Helm, G. H. P., Wissink, I., Stams, G. J. J. M., & Schaftenaar, P. (2013). Institutional climate and aggression in a secure psychiatric setting. *The Journal of Forensic Psychiatry & Psychology*, 24, 713-727.
- Rosenthal, R. & Jacobson, L. (1992). *Pygmalion in the classroom* (Expanded ed.). New York: Irvington.
- Sameroff, A. (Eds). (2009). *The transactional model of development: How children and contexts shape each other*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Smits, J. A. E. & Vorst, H. C. M. (1994). *SchoolVragenLijst (SVL)*. Amsterdam: Hartcourt Test Publishers.
- Van der Helm, G. H. P. (2011). *First do no harm*. (proefschrift). Amsterdam: Vrije Universiteit.
- Van der Helm, G. H. P. & Austmann, B. (2012). Meester en hulpverlener. De rol van de docent in de gesloten jeugdzorg.
- Van der Helm, G. H. P., Matthys, W., Moonen, W., Giesen, N, Heijde, E. S., & Stams, G. J. J. M. (2013). Measuring inappropriate responses of adolescents to problematic social situations in secure institutional and correctional youth care: A validation study of the TOPS-A. *Journal of*

- Interpersonal Violence*, 28, 1579-1595.
- Van der Helm, G. H. P., Stams, G. J. J. M., Van der Stel, J. C., Van Langen, M. A. M., & Van der Laan, P. (2011d). Group climate and empathy in a sample of incarcerated boys. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 56, 1149-1160.
- Van der Helm, G. H. P. & Stams, G. J. J. M. (2012). Conflict and coping by incarcerated clients and groupworkers in secure residential facilities. In K. & Oei, *Progression in Forensic Psychiatry: About Boundaries*. Amsterdam: Kluwer.
- Van der Helm, G. H. P., Klapwijk, M., Stams, G. J. J. M., & Van der Laan, P. H. (2009). 'What works' for juvenile prisoners: the role of group climate in a youth prison. *Journal of Children's Services*, 4, 36-48.
- Van der Helm, G. H. P., Stams, G. J. J. M., & Van der Laan, P. H. (2011c). Measuring group climate in prison. *The Prison Journal*, 91, 158-177.
- Van der Helm, G. H. P., Stams, G. J. J. M., Van Genabeek, M., & Van der Laan, P. H. (2011c). Group climate, personality, and self-reported aggression in incarcerated male youth. *Journal of Forensic Psychiatry and Psychology*, 1, 23-39.
- Van der Helm, G. H. P., Boekee, I., Stams, G. J. J. M. & Laan, P. H., van der (2011a). Fear is the key. Keeping the balance between flexibility and control in Dutch youth prison. *Journal of Children's Service*, 4, 248-263.
- Van der Helm, G. H. P., & Hanrath, J. (2011). *Wat werkt binnen de gesloten jeugdzorg*. Amsterdam: SWP.
- Van der Helm, G. H. P., Tol, N., van, Scheppingen, L., van, Miert, V. S. L., van, Dekker, A. L., & Stams, G. J. J. M. (in press). Measuring team functioning in secure residential care: a validation Study of the Pantrix.
- Lambert, E. G., Altheimer, I., Hogan, N. L. & Barton-Bellessa, S. M. (2011). Correlates of Correctional Orientation in a Treatment -Oriented Prison: A Partial Test of Person-Environmental Fit Theory. *Criminal Justice and Behavior*, 38, 453-470.
- Miers, A. C. (2010). *Bias or Reality? Negative perceptions of ambiguous social cues, social performance and physical arousal in socially anxious youth*. Leiden: Universiteit Leiden.
- Ostrowsky, M. K. (2010). Are violent people more likely to have low self-esteem or high self-esteem? *Aggression and Violent Behavior*, 15, 69-75.
- Perelman, A. M. & Clements, C. B. (2004). Beliefs about what works in juvenile rehabilitation. *The Prison Journal*, 84, 452-71.
- Rousseau, D. M. (1995). *Psychological Contracts in Organizations. Understanding Written and Unwritten Agreements*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Sato, W., Uono, S., Matsuura, N., & Toichi, M. (2009). Misrecognition of facial expressions in delinquents. *Child and Adolescent Psychiatry and Mental Health*, 3, 627-636.
- Schein, E. H. (1996). Culture: the missing concept in organization studies. *Administrative Science Quarterly*, 41, 229-240.
- Schein, E. H. (1997). *Organizational culture and leadership*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Steenhuisen, E., Zwart, L., de, & Visser, J. (2011). *Verloop in de jeugdzorg: cijfers en redenen van vertrek*. Amsterdam: TNS Consult.
- Thomaes, S., Bushman, B. J., Stegge, H., & Olthof, T. (2008). Trumping shame by blasts of noise: Narcissism, self-esteem, shame, and aggression in young adolescents. *Child Development*, 79, 1792-1801.
- White, H. R., Shi, J., Hirschfield, P. , Mun, E. I., & Loeber, E. R. (2009). Effects of institutional confinement for delinquency on levels of anxiety and depression among male adolescents. *Youth Violence and Juvenile Justice*, 8, 295-313.
- Witvliet, M., Van Lier, P. A. C., Brendgen, M., Koot, H. M., & Vitaro, F. (2010). Longitudinal associations between clique membership status and internalizing and externalizing problems during late childhood. *Journal of Clinical Child Adolescent Psychology*, 39, 693-704.
- Zacher, H., Heusner, S., Schmitz, M., Zwierzanksa, M. M., & Frese, M. (2010). Focus on opportunities as a mediator of the relationships between age, job complexity, and work performance. *Journal of Vocational Behavior*, 76, 374-386.

Bijlage 1 - Tabellen Leerklimaat

Tabel 1a

Scores op de Leerklimaatvragenlijst van het Totale Schreuder College in Vergelijking met de Referentiegroep Leerlingen van het VSO niet-residentieel (n = 129).

		Schreuder College (n = 95)				
Schaal	n	M Meting 2	SD Meting 2	M Ref. Groep	SD Ref. Groep	d Ref. Groep
Leerklimaat						
Ondersteuning docent	94	4.18	.99	3.92	.95	.27
Disruptief gedrag	94	2.98	1.11	2.88	1.18	.09
Positieve groepsdynamiek	94	3.85	.86	3.81	.90	.05
Sfeer in de klas	94	2.76	.99	2.77	.95	-.01
Groei in de klas	92	4.17	.82	3.57	.95	.68
Totaal leerklimaat	90	3.61	.44	3.47	.66	.25
Veiligheid						
Eigen fysieke veiligheid	94	3.99	.91	-	-	-
Ander fysieke veiligheid	93	3.02	.77	-	-	-
Veilige atmosfeer	92	3.73	.83	-	-	-
Totaal veiligheid	89	3.60	.58	-	-	-

Tabel 1b

Rapportcijfers voor de Elementen van het Leerklimaat binnen het Schreuder College

Schreuder College (n = 95)			
Elementen van het leerklimaat	n	M	SD
De ondersteuning die je krijgt van de docenten	95	7.9	1.79
Wat je hier leert	94	7.4	2.23
De sfeer in de klas	95	6.3	2.46
Eerlijkheid in de klas	95	5.9	2.54
De eerlijkheid van de regels in de klas	95	6.9	2.65
De veiligheid op school	94	6.4	2.48

Tabel 2a

Scores op de Leerklimaatvragenlijst van Klas Bruin in Vergelijking met het Totale Schreuder College
het Totale Schreuder ($n = 95$).

		Klas Bruin (<i>n</i> = 9)				
Schaal	<i>n</i>	<i>M</i> <i>Bruin</i>	<i>SD</i> <i>Bruin</i>	<i>M</i> <i>Schreuder College</i>	<i>SD</i> <i>Schreuder College</i>	<i>d</i>
Leerklimaat						
Ondersteuning docent	8	3.70	1.04	4.18	.99	-.47
Disruptief gedrag	9	3.73	.68	2.98	1.11	.81
Positieve groepsdynamiek	9	3.44	.76	3.85	.86	-.51
Leeratmosfeer in de klas	8	2.97	.41	2.76	.99	.28
Groei in de klas	9	3.69	1.04	4.17	.82	-.51
Totaal leerklimaat	8	3.54	.34	3.61	.45	-.18
Veiligheid						
Eigen fysieke veiligheid	9	3.86	.91	3.99	.91	-.14
Ander fysieke veiligheid	9	2.89	.85	3.02	.77	-.16
Veilige atmosfeer	9	3.43	.56	3.73	.83	-.42
Totaal veiligheid	9	3.40	.41	3.60	.58	-.40

Tabel 2b

Rapportcijfers voor de Elementen van het Leerklimaat binnen
Klas Bruin

Elementen van het leerklimaat	n	Klas Bruin ($n = 9$)	
		M	SD
De ondersteuning die je krijgt van de docenten	9	6.7	1.87
Wat je hier leert	9	5.6	2.35
De sfeer in de klas	9	5.5	2.06
Eerlijkheid in de klas	9	5.1	1.76
De regels in de klas	9	6.8	1.86
De veiligheid op school	9	6.0	2.35

Tabel 2c

Toelichting bij Gegeven Rapportcijfers van Leerlingen uit Klas Bruin

Klas Bruin (n = 9)	
Vraag	Toelichting
De ondersteuning die je krijgt van de docent	• soms helpen ze en soms ook niet • omdat ze niet goed helpen • is soms goed • ze kunnen meer helpen • omdat heel veel leraren mij goed helpen als ik verdrietig ben • omdat het nergens op slaat • omdat ze je goed helpen • ze helpen goed • omdat de leraar best goed les geeft
Wat je hier leert	• is te makkelijk • je krijg elke uitvallen en het gaat niet meer door • niets nuttig • kan beter, meer uitleg • we hebben verschillende vakken • nou het gaat de goede kant op • omdat we elk jaar in dezelfde boeken werken • de lessen zijn interessant • omdat ik makkelijk werk krijg • er wordt te veel gepraat en het is te druk • als gaat slecht • soms wel leuk • goed of druk
De sfeer in de klas	• het is soms gezellig en soms niet • het is verschillend • het is vaak onrustig • het is gezellig • het is vaak druk

De eerlijkheid in de klas	• ze zijn soms eerlijk • bijna niemand liegt in de klas • hoort niet in deze klas • middelmatig • niet alle leerlingen zijn eerlijk • nou veel zeggen niet de waarheid • soms zijn we eerlijk soms niet • ze liegen veel • veel leerlingen doen iets maar zeggen het niet
De regels in de klas	• er zijn goede regels • de regels slaan nergens op, te veel regels • kan wel • gaat wel • de regels zijn streng • zijn wel goed • ze zijn goed want we kunnen er van leren • omdat ze raar zijn • de klassenregels zijn best wel goed
Veiligheid op school	• ik voel me wel veilig op school • omdat de meeste kinderen bedreigen en de lerares • is wel een beetje veilig • kan beter • we hebben mediators die er zijn als we problemen hebben • het is gewoon helemaal niks • soms is het veilig soms niet • er wordt veel gevochten • vind ik niet goed er word veel bedreigd

Tabel 3a

Scores op de Leerklimaatvragenlijst van Klas Paars in Vergelijking met het Totale Schreuder College het Totale Schreuder (n = 95).

Klas Paars (n = 8)						
Schaal	n	M Paars	SD Paars	M Schreuder College	SD Schreuder College	d
Leerklimaat						
Ondersteuning docent	8	4.65	.42	4.18	.99	.62
Disruptief gedrag	8	3.60	1.08	2.98	1.11	.57
Positieve groepsdynamiek	8	3.88	.94	3.85	.86	.03
Leeratmosfeer in de klas	8	2.56	.75	2.76	.99	-.23
Groei in de klas	6	3.93	.37	4.17	.82	-.38
Totaal leerklimaat	6	3.85	.27	3.61	.45	.65
Veiligheid						
Eigen fysieke veiligheid	8	4.06	1.47	3.99	.91	.06
Ander fysieke veiligheid	8	2.63	.90	3.02	.77	-.47
Veilige atmosfeer	8	3.80	.70	3.73	.83	.09
Totaal veiligheid	8	3.56	.80	3.60	.58	-.06

Tabel 3b

Rapportcijfers voor de Elementen van het Leerklimaat binnen Klas Paars

Klas Paars (n = 8)			
Elementen van het leerklimaat	n	M	SD
De ondersteuning die je krijgt van de docenten	8	7.9	1.73
Wat je hier leert	8	6.6	3.16
De sfeer in de klas	8	6.1	1.64
Eerlijkheid in de klas	8	4.6	2.83
De regels in de klas	8	4.0	2.00
De veiligheid op school	8	5.5	3.25

Tabel 3c

Toelichting bij Gegeven Rapportcijfers van Leerlingen uit Klas Paars

Klas Paars (n = 8)	
Vraag	Toelichting
De ondersteuning die je krijgt van de docent	• hij helpt me heel vaak als ik hem nodig heb • ze komen soms niet • ze geven goed les
Wat je hier leert	• het is te makkelijk • soms weten we dingen al
De sfeer in de klas	• soms is het leuk en soms niet • we zijn aardig
De eerlijkheid in de klas	• soms liegen
De regels in de klas	• slecht geluisterd • ze luisteren soms niet • soms houden we niet aan ons regels
Veiligheid op school	• ik voel me veilig • soms is het veilig

Tabel 4a

Scores op de Leerklimaatvragenlijst van Klas Blauw in Vergelijking met het Totale Schreuder College
het Totale Schreuder ($n = 95$).

		Klas Blauw (<i>n</i> = 9)				
Schaal	<i>n</i>	<i>M</i> <i>Blauw</i>	<i>SD</i> <i>Blauw</i>	<i>M</i> <i>Schreuder College</i>	<i>SD</i> <i>Schreuder College</i>	<i>d</i>
Leerklimaat						
Ondersteuning docent	9	3.56	1.16	4.18	.99	-.57
Disruptief gedrag	9	4.09	.80	2.98	1.11	1.15
Positieve groepsdynamiek	9	3.50	1.01	3.85	.86	-.37
Leeratmosfeer in de klas	9	1.78	.49	2.76	.99	-1.25
Groei in de klas	8	4.48	.76	4.17	.82	.39
Totaal leerklimaat	8	3.58	.43	3.61	.45	-.07
Veiligheid						
Eigen fysieke veiligheid	8	2.78	1.06	3.99	.91	-1.22
Ander fysieke veiligheid	9	2.72	.42	3.02	.77	-.48
Veilige atmosfeer	9	3.19	.58	3.73	.83	-.75
Totaal veiligheid	8	2.99	.25	3.60	.58	-1.37

Tabel 4b

Rapportcijfers voor de Elementen van het Leerklimaat
binnen Klas Blauw

Elementen van het leerklimaat	n	Klas Blauw ($n = 9$)	
		M	SD
De ondersteuning die je krijgt van de docenten	9	7.7	1.73
Wat je hier leert	9	8.6	1.24
De sfeer in de klas	9	4.8	1.86
Eerlijkheid in de klas	9	4.2	1.86
De regels in de klas	9	6.5	2.34
De veiligheid op school	9	5.6	2.96

Tabel 4c

Toelichting bij Gegeven Rapportcijfers van Leerlingen uit Klas Blauw

Klas Blauw (n = 9)	
Vraag	Toelichting
De ondersteuning die je krijgt van de docent	• ze helpen goed • als ik mijn vinger opsteek reageert hij nooit • want ze helpen • meester reageert niet zo snel • ze helpen soms niet
Wat je hier leert	• ik leer goed • je leer redelijk • om te leren • veel
De sfeer in de klas	• het is druk • negatief in de klas • niet zo • kinderen dagen veel uit
De eerlijkheid in de klas	• ze liegen veel • de kinderen zijn niet zo eerlijk • want ik kan het niet vertrouwen • bijna niemand is eerlijk hier
De regels in de klas	• ze zijn goed • niet iedereen houdt zich aan de regels • moet je aan houden • domme regels
Veiligheid op school	• ik word geslagen en bedreigd • het is best veilig op school • je kan geslagen worden • meester helpt ons niet eens • er wordt veel gevochten

Tabel 5a

Scores op de Leerklimaatvragenlijst van Klas Groen in Vergelijking met het Totale Schreuder College
het Totale Schreuder ($n = 95$).

Klas Groen ($n = 10$)						
Schaal	n	M Groen	SD Groen	M Schreuder College	SD Schreuder College	d
Leerklimaat						
Ondersteuning docent	10	4.94	.13	4.18	.99	1.08
Disruptief gedrag	10	1.76	.70	2.98	1.11	-1.31
Positieve groepsdynamiek	10	4.65	.44	3.85	.86	1.17
Leeratmosfeer in de klas	10	4.10	.66	2.76	.99	1.59
Groei in de klas	10	4.82	.33	4.17	.82	1.04
Totaal leerklimaat	10	4.03	.17	3.61	.45	1.23
Veiligheid						
Eigen fysieke veiligheid	10	4.40	.44	3.99	.91	.57
Ander fysieke veiligheid	10	3.25	.70	3.02	.77	.31
Veilige atmosfeer	10	4.80	.23	3.73	.83	1.76
Totaal veiligheid	10	4.28	.21	3.60	.58	1.56

Tabel 5b

Rapportcijfers voor de Elementen van het Leerklimaat binnen
Klas Groen

Klas Groen ($n = 10$)			
Elementen van het leerklimaat	n	M	SD
De ondersteuning die je krijgt van de docenten	10	9.8	.42
Wat je hier leert	10	9.5	.53
De sfeer in de klas	10	8.7	1.16
Eerlijkheid in de klas	10	8.2	1.23
De regels in de klas	10	9.3	1.64
De veiligheid op school	10	7.1	2.51

Tabel 5c

Toelichting bij Gegeven Rapportcijfers van Leerlingen uit Klas Groen

Klas Groen (n = 10)	
Vraag	Toelichting
De ondersteuning die je krijgt van de docent	• de meester helpt ons vaak en als wij een opdracht niet kennen zegt hij sla die maar over • leraar geeft goed les, al kom je het 10 keer vragen dan nog legt hij het uit • niks op aan te merken
Wat je hier leert	• sommige dingen weet ik niet uit mijn hoofd en dan vraag ik het aan iemand • het is goed wat ik hier leer, alleen het is wel makkelijk • het is nuttig
De sfeer in de klas	• heel gezellig in de klas • er zijn een paar kinderen weggegaan en eerstejaars bij gekomen. Oude klas was een 10
De eerlijkheid in de klas	• er wordt soms gelogen • eerstejaars weet ik niet precies want die ken ik nog niet zo goed maar bij ons wel • dat is maar één jongen, die draait alles om
De regels in de klas	• heel duidelijk • er wordt soms wel aan gehouden en soms niet • zijn goed
Veiligheid op school	• dat ze elkaar vaak uitschelden • sommige leerlingen trappen een ruit in en er zijn bedreigingen in de gang, veel moeilijkheden • boven komen zelfs camera's, boven vallen ze je gewoon aan

Tabel 6a

Scores op de Leerklimaatvragenlijst van Klas Oranje in Vergelijking met het Totale Schreuder College het Totale Schreuder ($n = 95$).

		Klas Oranje (<i>n</i> = 10)				
Schaal	<i>n</i>	<i>M</i> <i>Oranje</i>	<i>SD</i> <i>Oranje</i>	<i>M</i> <i>Schreuder</i> <i>College</i>	<i>SD</i> <i>Schreuder</i> <i>College</i>	<i>d</i>
Leerklimaat						
Ondersteuning docent	10	4.38	.66	4.18	.99	.24
Disruptief gedrag	10	2.86	1.09	2.98	1.11	-.11
Positieve groepsdynamiek	10	3.80	.62	3.85	.86	-.07
Leeratmosfeer in de klas	10	2.70	.98	2.76	.99	-.06
Groei in de klas	10	4.58	.66	4.17	.82	.55
Totaal leerklimaat	10	3.70	.36	3.61	.45	.22
Veiligheid						
Eigen fysieke veiligheid	10	3.78	1.00	3.99	.91	-.22
Ander fysieke veiligheid	10	2.95	.78	3.02	.77	-.09
Veilige atmosfeer	10	3.94	.65	3.73	.83	.28
Totaal veiligheid	10	3.63	.56	3.60	.58	.05

Tabel 6b

Rapportcijfers voor de Elementen van het Leerklimaat binnen Klas Oranje

Elementen van het leerklimaat	n	Klas Oranje ($n = 10$)	
		M	SD
De ondersteuning die je krijgt van de docenten	10	7.6	1.71
Wat je hier leert	10	8.1	1.91
De sfeer in de klas	10	5.5	2.64
Eerlijkheid in de klas	10	6.1	1.52
De regels in de klas	10	8.0	1.56
De veiligheid op school	10	6.5	2.01

Tabel 6c

Toelichting bij Gegeven Rapportcijfers van Leerlingen uit Klas Oranje

Klas Oranje (n = 10)	
Vraag	Toelichting
De ondersteuning die je krijgt van de docent	• ze helpen goed • hij doet goed zijn best • ze geven goed les • ze geven een beetje goed uitleg en aan de andere kant weer niet
Wat je hier leert	• het is vaak druk in de klas • omdat ik goed leer • ik kan beter leren
De sfeer in de klas	• door 2 jongens • heel vaak onrustig • soms schreeuwen ze • er wordt geslagen • door 2 jongens
De eerlijkheid in de klas	• geld hier ook • af en toe dan liegen ze • ze vertellen de waarheid
De regels in de klas	• goed maar wordt niet altijd aan gehouden • heel goed • het zijn duidelijke regels • omdat leerlingen niet altijd luisteren • ze luisteren er niet naar
Veiligheid op school	• alleen voor mijn kant • het is soms een beetje niet veilig • op mijn helft is het veilig • er wordt niets van mij gestolen

Tabel 7a

Scores op de Leerklimaatvragenlijst van Klas Rood in Vergelijking met het Totale Schreuder College
het Totale Schreuder ($n = 95$).

		Klas Rood (<i>n</i> = 10)				
Schaal	<i>n</i>	<i>M</i> <i>Rood</i>	<i>SD</i> rood	<i>M</i> <i>Schreuder</i> <i>College</i>	<i>SD</i> <i>Schreuder</i> <i>College</i>	<i>d</i>
Leerklimaat						
Ondersteuning docent	10	4.12	.61	4.18	.99	-.07
Disruptief gedrag	10	3.12	1.05	2.98	1.11	.13
Positieve groepsdynamiek	10	3.75	.55	3.85	.86	-.14
Leeratmosfeer in de klas	10	2.40	.53	2.76	.99	-.45
Groei in de klas	10	4.26	.67	4.17	.82	.12
Totaal leerklimaat	10	3.57	.34	3.61	.45	-.10
Veiligheid						
Eigen fysieke veiligheid	10	3.58	.46	3.99	.91	-.57
Ander fysieke veiligheid	10	3.03	.78	3.02	.77	.01
Veilige atmosfeer	9	3.78	.63	3.73	.83	.07
Totaal veiligheid	9	3.50	.44	3.60	.58	-.19

Tabel 7b

Rapportcijfers voor de Elementen van het Leerklimaat binnen
Klas Rood

Elementen van het leerklimaat	n	Klas Rood ($n = 10$)	
		M	SD
De ondersteuning die je krijgt van de docenten	10	8.1	1.42
Wat je hier leert	10	8.5	1.58
De sfeer in de klas	10	5.5	1.83
Eerlijkheid in de klas	10	6.1	2.69
De regels in de klas	10	8.0	2.69
De veiligheid op school	10	6.7	2.34

Tabel 7c

Toelichting bij Gegeven Rapportcijfers van Leerlingen uit Klas Rood

Klas Rood (n = 10)	
Vraag	Toelichting
De ondersteuning die je krijgt van de docent	• hij probeert mij te helpen • het kan beter • omdat onze meester is een beetje te sloom • omdat de leraar goed en behulpzaam is • soms lijkt het of ik word genegeerd • ze doen het heel goed • ze leggen het goed uit • genoeg tijd voor mij • legt veel uit • door drukke kinderen minder hulp • soms is het handig maar soms niet • het is goed genoeg • eigenlijk heb ik daar geen woorden voor • ik leer veel
Wat je hier leert	• zijn toch wel goede werkjes • het is handig voor later • een hoop dingen zijn belangrijk • veel • kan hier goed leren • omdat ik fietstechniek niet leuk vind • omdat het vaak onrustig is • het is niet altijd gezellig • heel veel irritatie in de klas • niet altijd goed
De sfeer in de klas	• veel te druk in de klas • er wordt wel eens uitgedaagd • vaak druk • af en toe druk • een beetje gezellig • het is onrustig

De eerlijkheid in de klas	• soms wel ja • wij zijn eerlijk tegen elkaar • omdat ik heel vaak de schuld krijg • bijna nooit gelijk • meeste liegen vaak om uit de problemen te komen • ze zijn vaak eerlijk • niet veel • wel goed • soms liegen ze
De regels in de klas	• het is beter zo • ze zijn duidelijk en goed • wel goede regels maar het is altijd hetzelfde • wel een beetje goed • het zijn wel dingen waar je je aan moet houden • bijna niemand overtreed de regels • het zijn goede regels • oké • goede regels • streng
Veiligheid op school	• soms is het onveilig voor andere kinderen • door sommige kinderen • omdat het goed veilig is • het is best veilig hier • is wel veilig maar heb niet het gevoel dat leraren goed opletten • er wordt ook heel veel gestolen • valt best mee • ene kant wel • in de gangen niet • omdat kinderen weglopen, vuurwerk afsteken en in elkaar geslagen worden

Tabel 8a

Scores op de Leerklimaatvragenlijst van Klas Wit in Vergelijking met het Totale Schreuder College het Totale Schreuder (n = 95).

		Klas Wit (n = 8)				
Schaal	n	M Wit	SD Wit	M Schreuder College	SD Schreuder College	d
Leerklimaat						
Ondersteuning docent	8	3.05	1.19	4.18	.99	-1.03
Disruptief gedrag	8	3.40	.98	2.98	1.11	.40
Positieve groepsdynamiek	8	3.53	.78	3.85	.86	-.39
Leeratmosfeer in de klas	8	2.16	.88	2.76	.99	-.64
Groei in de klas	8	3.48	.74	4.17	.82	-.88
Totaal leerklimaat	8	3.15	.50	3.61	.45	-.97
Veiligheid						
Eigen fysieke veiligheid	8	4.25	.72	3.99	.91	.32
Ander fysieke veiligheid	8	3.16	1.03	3.02	.77	.15
Veilige atmosfeer	8	2.73	.74	3.73	.83	-1.27
Totaal veiligheid	8	3.25	.62	3.60	.58	-.58

Tabel 8b

Rapportcijfers voor de Elementen van het Leerklimaat binnen Klas Wit

Klas Wit (n = 8)			
Elementen van het leerklimaat	n	M	SD
De ondersteuning die je krijgt van de docenten	8	6.0	1.69
Wat je hier leert	8	6.4	2.62
De sfeer in de klas	8	4.1	2.64
Eerlijkheid in de klas	8	3.4	1.77
De regels in de klas	8	3.0	2.07
De veiligheid op school	8	6.3	2.96

Tabel 8c

Toelichting bij Gegeven Rapportcijfers van Leerlingen uit Klas Wit

Klas Wit (n = 8)	
Vraag	Toelichting
De ondersteuning die je krijgt van de docent	• ik word goed geholpen als ik een vraag stel • Als ik het vraag krijg ik hulp • als ik het vraag kan ik geholpen worden • verschilt per leraar • alleen Mari en Koster helpen me het meest
Wat je hier leert	• ik weet het allemaal al. wat ik hier krijg is makkelijk. • er wordt nooit les gegeven als ik er ben • ik weet de meeste dingen. Zelf me juf komt niet toe aan klassikaal les
De sfeer in de klas	• chaos • de ene keer wel leuke sfeer, andere keer niet. • druk, maar wel gezellig. je blijft wel lachen. • niemand doet normaal
De eerlijkheid in de klas	• er wordt vaak gelogen • iedereen liegt
De regels in de klas	• wel goede regels, maar wordt niet aan gehouden. • Er zijn regels, maar wordt niet aan gehouden. • kinderregels, echt voor kleine kinderen • niemand houd zich eraan
Veiligheid op school	• beetje gevaarlijke school • meestal wel veilig. • ik voel me veilig. • er kan altijd wat gebeuren, weet je toch nooit. • is best wel goed

Tabel 9a

Scores op de Leerklimaatvragenlijst van Klas Grijs in Vergelijking met het Totale Schreuder College het Totale Schreuder (n = 95).

		Klas Grijs (<i>n</i> = 6)				
Schaal	<i>n</i>	<i>M</i> <i>Grijs</i>	<i>SD</i> <i>Grijs</i>	<i>M</i> <i>Schreuder</i> <i>College</i>	<i>SD</i> <i>Schreuder</i> <i>College</i>	<i>d</i>
Leerklimaat						
Ondersteuning docent	6	3.90	1.04	4.18	.99	-.28
Disruptief gedrag	6	3.20	.70	2.98	1.11	.24
Positieve groepsdynamiek	6	3.46	1.30	3.85	.86	-.35
Leeratmosfeer in de klas	6	2.00	.57	2.76	.99	-.94
Groei in de klas	6	3.97	.87	4.17	.82	-.24
Totaal leerklimaat	6	3.36	.50	3.61	.45	-.53
Veiligheid						
Eigen fysieke veiligheid	6	4.79	.33	3.99	.91	1.17
Ander fysieke veiligheid	6	2.75	.50	3.02	.77	-.42
Veilige atmosfeer	6	3.21	.62	3.73	.83	-.71
Totaal veiligheid	6	3.51	.42	3.60	.58	-.18

Tabel 9b

Rapportcijfers voor de Elementen van het Leerklimaat binnen Klas Grijs

Elementen van het leerklimaat	n	Klas Grijs (n = 6)	
		M	SD
De ondersteuning die je krijgt van de docenten	6	7.2	2.04
Wat je hier leert	6	6.5	2.07
De sfeer in de klas	6	5.5	3.45
Eerlijkheid in de klas	6	4.2	2.79
De regels in de klas	6	5.2	1.72
De veiligheid op school	6	5.0	2.00

Tabel 9c

Toelichting bij Gegeven Rapportcijfers van Leerlingen uit Klas Grijs

Klas Grijs (n = 6)	
Vraag	Toelichting
De ondersteuning die je krijgt van de docent	• zo veel leer ik hier niet • ze legt het goed uit maar soms krijg ik de aandacht niet, die ik zou willen hebben.
Wat je hier leert	• sommige dingen heb ik al gehad
De sfeer in de klas	• te druk • te druk in de klas • is verschillend • gezellig
De eerlijkheid in de klas	• het gaat nooit eerlijk • vooral bij telefoons wordt er gelogen.
De regels in de klas	• Die zijn er wel, maar bijna niemand houdt zich er aan. • er zijn wel regels maar niemand houdt zich er aan. • er zijn regels, maar soms wordt er niet aan gehouden. • er zijn regels, maar wordt niet altijd aan gehouden • zijn er wel, maar wordt niet aan gehouden.
Veiligheid op school	• wordt best wel vaak gevochten.

Tabel 10a

Scores op de Leerklimaatvragenlijst van Klas Oker in Vergelijking met het Totale Schreuder College het Totale Schreuder (n = 95).

		Klas Oker (<i>n</i> = 8)				
Schaal	<i>n</i>	<i>M</i> <i>Oker</i>	<i>SD</i> <i>Oker</i>	<i>M</i> <i>Schreuder</i> <i>College</i>	<i>SD</i> <i>Schreuder</i> <i>College</i>	<i>d</i>
Leerklimaat						
Ondersteuning docent	8	4.65	.51	4.18	.99	.60
Disruptief gedrag	7	2.74	.91	2.98	1.11	-.24
Positieve groepsdynamiek	7	3.75	.84	3.85	.86	-.12
Leeratmosfeer in de klas	8	3.41	.76	2.76	.99	.74
Groei in de klas	8	4.38	.56	4.17	.82	.30
Totaal leerklimaat	7	3.80	.30	3.61	.45	.50
Veiligheid						
Eigen fysieke veiligheid	8	3.97	.88	3.99	.91	-.02
Ander fysieke veiligheid	8	3.00	.99	3.02	.77	-.02
Veilige atmosfeer	7	3.94	.72	3.73	.83	.27
Totaal veiligheid	7	3.63	.70	3.60	.58	.05

Tabel 10b

Rapportcijfers voor de Elementen van het Leerklimaat binnen Klas Oker

Klas Oker (n = 8)			
Elementen van het leerklimaat	n	M	SD
De ondersteuning die je krijgt van de docenten	8	8.9	1.36
Wat je hier leert	8	7.8	1.83
De sfeer in de klas	8	7.8	1.28
Eerlijkheid in de klas	8	6.3	2.19
De regels in de klas	8	7.6	1.60
De veiligheid op school	8	6.3	2.76

Tabel 10c

Toelichting bij Gegeven Rapportcijfers van Leerlingen uit Klas Oker

Klas Oker (n = 8)	
Vraag	Toelichting
De ondersteuning die je krijgt van de docent	• mijn meester is behulpzaam • omdat ik dan meer begrijp • als ik iets niet snap krijg ik altijd hulp • omdat hij veel tijd voor je heeft • ze helpen je wel maar tot dat ze denken dat je het begrijpt • heel goed • hij doet het heel goed • omdat de meester goed les geeft
Wat je hier leert	• wij zijn heel snel met werken • dat wij genoeg doen • ik leer veel op school omdat ik meestal oplet • het is wel goed op school • de boeken zijn voor mij wat aan de simpele kant • weet ik niet • alles wat ik nodig heb • alles en hoe je moet werken met dingen
De sfeer in de klas	• we kunnen goed met elkaar omgaan • omdat het soms druk is • ik vind de sfeer altijd gezellig en leuk • het is gezellig • het is wel gezellig maar soms is er ook ruzie • druk is leuk • soms is het leuk in de klas • het is wel leuk in de klas
De eerlijkheid in de klas	• iedereen is eerlijk • omdat het wel druk is • ja af en toe zijn de leerlingen eerlijk maar niet altijd • het is niet altijd eerlijk maar voor de rest wel • heel veel kinderen liegen terwijl ze het wel hebben gedaan maar geven anderen de schuld • niet altijd • omdat er iets gebeurd in de klas dan zegt diegene dat hij dat is

De regels in de klas	• die zijn goed • soms niet opletten • regels vind ik heel goed • de regels zijn goed • goede regels waar bijna iedereen zich aan houdt • goed • omdat het de regels van school zijn
Veiligheid op school	• er gebeuren rare dingen • omdat er meer op wordt gelet • ik voel me veilig • de veiligheid is slecht, kan beter • niet goed sommige kinderen dragen een wapen bij zich • niet altijd • want als er iets gebeurd op school kunnen de leraren gelijk ingrijpen

Tabel 11a

Scores op de Leerklimaatvragenlijst van Klas Lime in Vergelijking met het Totale Schreuder College het Totale Schreuder ($n = 95$).

		Klas Lime (<i>n</i> = 7)				
Schaal	<i>N</i>	<i>M</i> <i>Klas Lime</i>	<i>SD</i> <i>Klas Lime</i>	<i>M</i> <i>Schreuder College</i>	<i>SD</i> <i>Schreuder College</i>	<i>d</i>
Leerklimaat						
Ondersteuning docent	7	3.83	1.59	4.18	.99	-.26
Disruptief gedrag	7	1.89	.71	2.98	1.11	-1.17
Positieve groepsdynamiek	7	4.36	.57	3.85	.86	.70
Leeratmosfeer in de klas	7	2.82	.95	2.76	.99	.06
Groei in de klas	7	3.14	.89	4.17	.82	-1.20
Totaal leerklimaat	7	3.17	.49	3.61	.45	-.94
Veiligheid						
Eigen fysieke veiligheid	7	4.46	.51	3.99	.91	.64
Ander fysieke veiligheid	6	3.79	.49	3.02	.77	1.19
Veilige atmosfeer	6	3.43	1.05	3.73	.83	-.32
Totaal veiligheid	5	3.75	.45	3.60	.58	.29

Tabel 11b

Rapportcijfers voor de Elementen van het Leerklimaat binnen Klas Lime

Elementen van het leerklimaat	n	Klas Lime ($n = 7$)	
		M	SD
De ondersteuning die je krijgt van de docenten	7	8.1	2.12
Wat je hier leert	7	5.6	2.37
De sfeer in de klas	7	8.0	1.29
Eerlijkheid in de klas	7	8.1	2.54
De regels in de klas	7	7.6	2.23
De veiligheid op school	7	7.6	1.72

Tabel 11c

Toelichting bij Gegeven Rapportcijfers van Leerlingen uit Klas Lime

Klas Lime (n = 7)	
Vraag	Toelichting
De ondersteuning die je krijgt van de docent	• omdat het echt een top juf is • ze steunt mij en helpt mij in wat ik nodig heb • want ze helpe graag wanneer je hulp nodig heb
Wat je hier leert	• ik krijg dingen die ik al heb gehad • ik wil hoger • niet zo veel • want ik leer van alles
De sfeer in de klas	• het is altijd gezellig • gezellig • soms is het leuk in de klas soms zijn we vervelend
De eerlijkheid in de klas	• we zijn heel erg hecht dus ook loyaal naar elkaar • want iedereen is eerlijk tegenover elkaar
De regels in de klas	• niet iedereen houdt zich aan de regels • wij gaan met respect met elkaar om • want ik vind ze goed (?) regels
Veiligheid op school	• ik voel me veilig vooral in de klas met juf Karin • soms weet je niet hoe de jongens zich na schooltijd kunnen gedragen • want op school hoor je veilig te zijn

Tabel 12a

Scores op de Leerklimaatvragenlijst van Klas Zwart in Vergelijking met het Totale Schreuder College
het Totale Schreuder ($n = 95$).

		Klas Zwart (<i>n</i> = 3)				
Schaal	<i>n</i>	<i>M</i> Zwart	<i>SD</i> Zwart	<i>M</i> Schreuder College	<i>SD</i> Schreuder College	<i>d</i>
Leerklimaat						
Ondersteuning docent	3	4.73	.31	4.18	.99	.75
Disruptief gedrag	3	3.33	1.03	2.98	1.11	.33
Positieve groepsdynamiek	3	3.42	.95	3.85	.86	-.47
Leeratmosfeer in de klas	3	1.92	.63	2.76	.99	-1.01
Groei in de klas	3	4.47	.50	4.17	.82	.44
Totaal leerklimaat	3	3.65	.51	3.61	.45	.08
Veiligheid						
Eigen fysieke veiligheid	3	4.25	.75	3.99	.91	.31
Ander fysieke veiligheid	3	2.92	.72	3.02	.77	-.13
Veilige atmosfeer	3	3.38	.22	3.73	.83	-.58
Totaal veiligheid	3	3.49	.38	3.60	.58	-.22

Tabel 12b

Rapportcijfers voor de Elementen van het Leerklimaat
binnen Klas Zwart

Klas Zwart ($n = 3$)			
Elementen van het leerklimaat	n	M	SD
De ondersteuning die je krijgt van de docenten	3	7.3	.58
Wat je hier leert	3	7.0	1.00
De sfeer in de klas	3	6.3	4.04
Eerlijkheid in de klas	3	6.3	3.06
De regels in de klas	3	5.0	2.65
De veiligheid op school	2	7.0	4.24

Tabel 12c

Toelichting bij Gegeven Rapportcijfers van Leerlingen uit Klas Zwart

Klas Zwart (n = 3)	
Vraag	Toelichting
De ondersteuning die je krijgt van de docent	• Als ik iets niet snap word ik altijd geholpen • Hij geeft goede uitleg
Wat je hier leert	• er zijn dagen dat we niet werken • makkelijk
De sfeer in de klas	• ze kunnen niet 2 min stil zitten • wel gezellig soms druk
De eerlijkheid in de klas	• er word veel gelogen in de klas • ik denk het wel
De regels in de klas	• er wordt vaak niet aan gehouden • ik hou me er aan
Veiligheid op school	• ze slaan elkaar voor domme dingen

Tabel 13a

Scores op de Leerklimaatvragenlijst van Klas Donkerblauw in Vergelijking met het Totale Schreuder College het Totale Schreuder (n = 95).

Klas Donkerblauw (n = 7)						
Schaal	<i>n</i>	<i>M</i> <i>Donker- blauw</i>	<i>SD</i> <i>Donker- blauw</i>	<i>M</i> <i>Schreuder College</i>	<i>SD</i> <i>Schreuder College</i>	<i>d</i>
Leerklimaat						
Ondersteuning docent	7	4.77	.41	4.18	.99	.78
Disruptief gedrag	7	2.09	.66	2.98	1.11	-.97
Positieve groepsdynamiek	7	4.29	1.06	3.85	.86	.46
Leeratmosfeer in de klas	7	3.61	.94	2.76	.99	.88
Groei in de klas	7	4.57	.51	4.17	.82	.59
Totaal leerklimaat	7	3.86	.40	3.61	.45	.59
Veiligheid						
Eigen fysieke veiligheid	7	4.29	.37	3.99	.91	.43
Ander fysieke veiligheid	6	3.33	.47	3.02	.77	.49
Veilige atmosfeer	7	4.59	.27	3.73	.83	1.39
Totaal veiligheid	6	4.12	.21	3.60	.58	1.19

Tabel 13b

Rapportcijfers voor de Elementen van het Leerklimaat binnen Klas Donkerblauw

Elementen van het leerklimaat	n	Klas Donkerblauw (n = 7)	
		M	SD
De ondersteuning die je krijgt van de docenten	7	8.6	.79
Wat je hier leert	6	7.8	.75
De sfeer in de klas	7	8.0	1.91
Eerlijkheid in de klas	7	8.1	1.07
De regels in de klas	7	9.0	1.00
De veiligheid op school	7	7.4	1.81

Tabel 13c

Toelichting bij Gegeven Rapportcijfers van Leerlingen uit Klas Donkerblauw

Klas Donkerblauw (n = 7)	
Vraag	Toelichting
De ondersteuning die je krijgt van de docent	• dat ze het goed uitleggen • Hij legt precies uit wat ik niet snap. Daarna vraagt hij of ik het goed begrepen heb. • Als je het vraagt, dan komen ze je helpen. Anders niet. • omdat ik gewoon alles mag vragen en dan word ik geholpen
Wat je hier leert	• meer over maatschappelijke vakken • We hebben geen drama en topo • Ik ben er maar 1 dag. • anders heb je geen toekomst
De sfeer in de klas	• het is altijd leuk en gezellig in de klas • Soms ruzie maar dat wordt uitgepraat. • echt onwijs verschillend • Het is altijd gezellig • het is gezellig
De eerlijkheid in de klas	• Soms liegen tijdens het uitpraten • omdat er altijd wel kleine leugentjes zijn. • want als ze liegen komt de meester er toch wel achter
De regels in de klas	• iedereen houdt zich eraan • gewoon zoals het hoort • we houden ons er goed aan.
Veiligheid op school	• soms breken er conflicten uit • want er komen taxi's. dus rond school kan er niks gebeuren. • Als je niet zegt waarom je je niet prettig voelt, doen ze er niks aan. • er zijn veel ruzies op school

Bijlage 2 – Tabellen Werkklimaat

Tabel 14a

Gemiddelde scores en standaarddeviaties van de medewerkers op de elementen van het werkklimaat binnen het Schreuder College (n = 24) in vergelijking met de meting van april 2014 (docenten) en de referentiegroep (n = 146)

Werkklimaatschalen	<i>n</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i> <i>ref. groep</i>	<i>SD</i> <i>ref. groep</i>	<i>d</i> <i>ref. groep</i>
Leiderschap schoolleider						
Passief leiderschap	24	1.71	.62	2.52	.77	-1.16
Controlerend leiderschap	24	4.15	.87	3.49	.97	.72
Inspirerend leiderschap	24	3.88	.64	3.44	.80	.61
Leiderschap gedrag-swetenschapper						
Passief leiderschap	24	2.08	.74	2.61	.68	-.75
Controlerend leiderschap	24	3.48	1.20	2.92	1.06	.49
Inspirerend leiderschap	24	3.41	.88	3.10	.80	.37
Team functioneren						
Positief team functioneren	24	3.35	.77	3.74	.70	-.53
Negatief team functioneren	24	2.92	.62	2.94	.64	-.03
Werkmotivatie						
Tevredenheid	24	4.15	.73	4.15	.64	.00
Betrokkenheid	24	4.53	.54	4.34	.75	.29
Werkdruk	24	3.52	.77	3.32	.71	.27
Veiligheid	24	3.45	.73	-	-	-

Tabel 14b
*Rapportcijfers voor de Elementen van het Leerklimaat
 binnen op het Schreuder College volgens de medewerkers*

Schreuder College (n = 24)			
Elementen van het leerklimaat	n	M	SD
De ondersteuning die de leerlingen krijgen van de schoolmedewerkers	24	7.0	.86
In hoeverre de leerlingen voldoende vaardigheden leren tijdens hun schoolgang	24	6.5	.99
De sfeer op school	24	6.9	.98
Structuur op school	24	6.3	1.12
Flexibiliteit op de school	24	7.7	1.19
Mate van afwezigheid van repressie in de school	24	7.2	1.28
De veiligheid op school voor de leerlingen	24	5.8	1.74
De veiligheid op school voor uzelf en uw collega's	24	7.0	1.14

Tabel 14c

Toelichting bij Gegeven Rapportcijfers van medewerkers aan het leerklimaat

Medewerkers Schreuder College (n = 24)	
Vraag	Toelichting
De ondersteuning die de leerlingen krijgen van de schoolmedewerkers	• Iedereen helpt de leerling waar het kan • Iedereen steunt elkaar zover het kan • De extra ondersteuning van GW-ers en IB-ers is niet mogelijk door werkdruk • We hebben te weinig mogelijkheden om dat te doen wat NODIG is voor de leerlingen • Veel ondersteuning van mediators voor de leerlingen • In principe willen alle collega's • Als er ondersteuning geboden wordt is het vaak goed, het gebeurt echter te vaak dat collega's niet worden geholpen • N.v.t. • Men moet er voor de leerlingen zijn
In hoeverre de leerlingen voldoende vaardigheden leren tijdens hun schoolgang	• De leerlingen krijgen een ruim voldoende bij het behalen van hun schoolgang • N.v.t. • De praktijklessen sluiten te weinig aan bij de theorielessen en andersom. Ook zijn de praktijkruimtes en de lokalen te klein en de middelen te beperkt. • Er wordt nog te weinig onderwezen. • Is uiteraard per docent verschillend. • Er zit meer in de leerlingen, maar de groepen zijn te groot • De leerlingen moeten meer aangeboden krijgen
De sfeer op school	• Onder de collega • De sfeer moet beter • De sfeer met collega • De sfeer op onze school is goed • Er zijn teveel kinderen op school die zich onveilig voelen • Leerlingen vinden het hier vaak te leuk, want weinig consequenties • Kinderen komen graag naar school • De leerlingen mogen/kunnen veel

Structuur op school	• Waan van de dag • Er is duidelijke structuur aanwezig • Regels worden onvoldoende en wisselend nageleefd • Omdat wij zelf niet altijd de gewenste structuur aangeboden krijgen en deze niet consequent wordt, kunnen wij niet altijd de gewenste structuur bieden. • Hier mag meer duidelijkheid, consequente benadering en op 1 lijn komen • Gevolg/consequentie op actie is vaak onduidelijk • Alles is op PAPIER geregeld, maar in het echt???? • De structuur kan beter
Flexibiliteit op de school	• Zo de wind waait, waait mijn jasje • Teveel, soms zijn we te flexibel • Gevolg/consequentie is vaak niet hetzelfde • Leren altijd van elkaar • Men is bereid af te wijken van het bestaande • N.v.t. • Er zijn duidelijke regels op onze school. Als het moet afwijken dan is het altijd besproken en overwogen of het toepasselijk is.
Mate van afwezigheid van repressie in de school	• Er is vrij weinig repressie • Dit is er zeker, maar draagt niet bij aan de veiligheid • Met de docenten kan dit misschien te weinig soms, met de mediators kan dit weer veel te veel • Pedagogisch klimaat • Geen commentaar • Niet iedereen voelt zich veilig om zich eerlijk uit te laten • N,v,t, • We doen alles om leerlingen op school te houden
De veiligheid op school voor de leerlingen	• Geen toelichtingen gegeven
De veiligheid op school voor uzelf en uw collega's	• Geen toelichtingen gegeven
